

LATVIJAS UNIVERSITĀTE

Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte

Pirmsskolas un sākumskolas nodaļa

Profesionālā bakalaura studiju programma “Skolotājs” ar apakšprogrammu “Pirmsskolas un sākumskolas skolotājs”

VITA LINDEMANE

Tiešās pieejas izmantošana angļu valodas apguvei vecākā pirmsskolas vecuma bērniem pirm skolā

Bakalaura darbs

Darba vadītājs

Dr. paed.

Diāna Liepa

Akadēmiskais amats

Zinātniskais/akadēmiskais
grāds

Vārds, uzvārds

Paraksts

VENTSPILS 2018

Anotācija

Bakalaura darba autors: Vita Lindemane

Darba vadītājs: Dr. paed. Diāna Liepa

Bakalaura darba tēma: Tiešās pieejas izmantošana angļu valodas apguvei vecākā pirmsskolas vecuma bērniem pirmsskolā

Bakalaura darba mērķis: Teorētiski pamatot un praktiski pārbaudīt tiešās pieejas jeb metodes izmantošanas nosacījumus vecākā pirmsskolas vecuma bērnu angļu valodas apguvē.

Hipotēze:

Bērnu angļu valodas apguve tiek sekmēta, ja:

- tiek izmantota tikai angļu valoda saziņai nodarbībā;
- veicināta korektu atbilžu veidošana;
- pozitīva vide.

Bakalaura darba galvenie uzdevumi:

1. analizēt un raksturot pedagoģijas nozares zinātnieku teorijas par angļu valodas apguvi un izmantotajām pieejām, ka arī izmantojot tiešo metodi;
2. noteikt kritērijus un rādītājus angļu valodas apguvei vecākā pirmsskolas vecuma bērniem;
3. izstrādāt pedagoģiskos paņēmienus angļu valodas apguvei, izmantojot tiešo metodi;
4. analizēt pedagoģisko pieredzi tiešās metodes izmantošanā.

Bakalaura darba apjoms: 52 lapas, 11 tabulas un diagrammas, 2 pielikumi (pievienoti pielikumā), 4 attēli (pievienoti pielikumā), izmantotā literatūra 36 vienības.

Atslēgas vārdi: tiešā metode, pirmsskola, angļu valoda, vecākais pirmsskolas vecums

Annotation

Bachelor's Thesis author: Vita Lindemane

Research paper's superior: Dr. paed. Diāna Liepa

Bachelor Thesis issue: The use of the Direct method for learning English for the eldest of pre-schoolers

Bachelor Thesis main goal: theoretically and practically research the Direct method's usage conditions for elder pre-schoolers in their English language studies.

Hypotheses:

Pre-schoolers English acquisition skills will improve if:

- only English is used during their studies;
- creation of correct answers is promoted;
- positive environment.

Bachelor Thesis main goals:

1. analyse and describe pedagogical and psychological scientist theories about English language, it's acquisition approaches and methods, also Direct method;
2. determine criteria and showings for English language acquisition in elder pre-schoolers;
3. develop pedagogical ways for English language acquisition using Direct method;
4. analyse pedagogical experience in using Direct method.

Bachelors Thesis amount: 52 pages, 11 tables and diagrams, 2 addendums (added in addendum), 4 images (added in addendum), used bibliography 36 units.

Key words: Direct method, preschool, English language, elder preschool age.

Satura rādītājs

1. Metodoloģijas raksturojums.....	7
1.1 Strukturālā pieeja	7
1.2 Funkcionālā pieeja	9
1.3 Interaktīvā pieeja.....	10
1.4 Integrētā pieeja.....	12
1.5 Tiešā metode	16
2. Angļu valodas apguve pirmsskolā.....	25
2.1 Vecumposma raksturojums.....	26
2.2 Valodas apguves nosacījumi un kritēriji.....	28
2.3 Aptauja pirmsskolas angļu valodas skolotājiem	31
3. Empīriskais pētījums	32
3.1 Pētījuma bāze un izmantotās metodes	32
3.2 Pētāmās grupas raksturojums.....	33
3.3 Datu analīzes rezultāti.....	35
4. Secinājumi.....	49
5. Priekšlikumi	50
Literatūras avotu saraksts	51

Ievads

Pasaulē ir tik daudz valodu, tautu un cilvēku. Tautas runā katra savā valodā un tiecās arī savā starpā sazināties un komunicēt. Viena valoda šajā ziņā uz pasaules mēroga tomēr izceļas – angļu valoda. Pēc 2015. gada datiem, 96% skolas vecuma bērni Eiropā angļu valodu apguva kā otro svešvalodu (ec.europa.eu, 2018). Tā, protams, nav vienīgā svešvaloda, kura tiek apgūta, bet tā ir vēsturiski lēnām izplatījies un kļuvusi par vienu no valodu milžiem. Tā tiek apgūta katru dienu, privātajā sektorā un publiskajā. Kā skolā, tā mājās pašmācības ceļā, daudzi apgūst angļu valodas zināšanas. Katra iespēju un vēlmju robežās. Tomēr neizpaliekoša ir valodas apguve skolā. Mūsdienās progress ir novērojams dažādos sektoros un nozarēs, kas liek mums aptvert lietas ātrāk un arī ielikt pamatus nākotnē nepieciešamajām zināšanām daudz ātrāk. Angļu valodas zināšanu pamati tiek mūsdienās Latvijā apgūti jau sākot ar pirmo klasi. Taču valodas apguve ne vienmēr sākas tikai skolā. Lielāka daļa bērnu, angļu valodas ieskaņas sāk apgūt jau pavisam agrā vecumā. Vecākiem esot tehnoloģiski attīstītākiem nekā pirms 20 gadiem, bērniem ir lielāka pieeja dažādam saturam internetā vai televīzijas pieejamībai un to programmu daudzumam. Pirmsskolas vecuma bērni mūsdienās paši spēj bez problēmām atrast visu nepieciešamo, lai sevi izklaidētu ar planšetdatora starpniecību, portatīvā datora vai vecāku telefona starpniecību. Nenoliedzami, vecāki izvēlas savas atvases nodarbināt šādi, kas īstermiņā izglītošanās nolūkos nav slikti. Jāzina, kad apstāties un pārnest vēlmi pēc valodas apguves un pielietošanas jau pirmsskolā. Jau vairākus gadus Latvijā, uzņēmums Valodu Vēstniecība, sniedz angļu valodas apguves iespējas ne tikai pieaugušajiem, bet arī pirmsskolas vecuma bērniem, lai turpinātu bagātināt vai sākt ieinteresēt bērnus angļu valodas apguvei. Šī valodu skola ir izvēlējusies pielietot tiešo metodi, lai sniegtu zināšanas saviem audzēkņiem, apvienojumā ar teicami izvēlētiem mācību materiāliem. Šajā darbā vēlos rast atbildes uz vairākiem jautājumiem, kuri ir saistīti ar šīs metodes izvēli, pielietojumu un iespēju pēc apmācībām spēju brīvi izmantot. Kā aktuālo vecumu izvēlējos vecāko pirmsskolas vecumu, jo šajā vecumā bērni jau gatavojas pāriet uz skolu, kur noteikti būs nepieciešamas konkrētas zināšanas angļu valodas stundās un arī citās mācību stundās, jo ne visa aktuālā vai nepieciešamā informācija ir iegūstama latviešu valodā. Šo jautājumu ir vērts apskatīt tuvāk un pievērst tam uzmanību, jo nepieciešamība pēc valodu zināšanām strauji aug (Meikšāne, 1998) (Andersone, 2007) (R. Alijevs, N. Kaže, 2001) (Beikers, Biligvisma un bilingvālās izglītības pamati, 2002).

Tiešās pieejas izmantošana angļu valodas apguvei vecākā pirmsskolas vecuma bērniem pirmsskolā

Pētījums objekts – angļu valodas apguve pirmsskolā

Pētījuma priekšmets – Tiešās metodes izmantošana vecākā pirmsskolas vecuma bērnu angļu valodas apguvei

Pētījuma mērķis - Teorētiski pamatot un praktiski pārbaudīt tiešās metodes izmantošanas nosacījumus vecākā pirmsskolas vecuma bērnu angļu valodas apgūvē.

Hipotēze – bērnu angļu valodas apguve tiek sekmēta, ja:

- tiek izmantota tikai angļu valoda saziņai nodarbībā;
- veicināta korektu atbilžu veidošana;
- pozitīva vide.

Pētījuma uzdevumi:

1. analizēt un raksturot pedagoģijas nozares zinātnieku teorijas par angļu valodas apguvi un izmantotajām pieejām, ka arī izmantojot tiešo metodi;
2. noteikt kritērijus un rādītājus angļu valodas apguvei vecākā pirmsskolas vecuma bērniem;
3. izstrādāt pedagoģiskos paņēmienus angļu valodas apguvei, izmantojot tiešo metodi;
4. analizēt pedagoģisko pieredzi tiešās metodes izmantošanā.

Pētījuma metode – teorētiskās literatūras analīze, nodarbības vērošana, sarunas, aptauja.

Pētījuma bāze – pirmsskolas izglītības iestādes angļu valodas nodarbības.

Pētījuma struktūra – anotācija, ievads, 3 nodaļas, 11 apakšnodaļas, priekšlikumi, secinājumi, literatūras avotu saraksts.

1. Metodoloģijas raksturojums

Romāns Alijevs un Natālija Kaže izsaka domu, ka nevar būt universālās metodikas, kas dotu novadīt jebkuru nodarbību, jebkurā priekšmetā un tā būtu ideāla (R. Alijevs, N. Kaže, 2001, 102). Katram skolotājam, kurš uzskata sevi par valodu skolotāju, būtu jāveic pašanalīze. Metodiskās pieejas un metodes ir liels kvantums, taču atrast sev atbalstošāko un to mācēt pasniegt ir jau daudz sarežģītāks process, kurš ir atšķirīgs katram cilvēkam.

Valodas apguves process ir sarežģīts un grūtībām bagāts, taču šādā veidā aug, ne tikai pats bērns, bet arī pats skolotājs. Lai mērķis būtu sasniedzams, iepazīsimies ar Kolina Beikera, apkopotajām mācību pieejām otrās valodas apguvei (Beikers, 2002, 242), kā arī ar tiešo metodi. Nepieciešams atcerēties, ka pieeja ir problēmas pamatnostādnes risinājuma ceļš, veids, no kā atkarīga metožu, paņēmieni izvēle un, kas nosaka saikni, mij attieksmi starp objektiem un izturēšanās veidu. Pareizas pieejas un metodes izvēle ietekmē rezultātu (Beļickis, 2000, 129). Darbā tiks minētas ne tikai pieejas, bet arī metodes. Metode ir dabas un sabiedriskās dzīves parādību izzināšanas un pētīšanas paņēmieni kopums kā apzinātu, secīgu darbību komplekss, ko izmanto kā darbības principu kāda darba, uzdevuma risināšanā, pētījumos un tam līdzīgi, lai sasniegtu izvirzītajiem mērķiem atbilstošus rezultātus. Metodes veidi un to izvēle atkarīga no objekta un ar to saistītajiem darbības mērķiem. Pedagoģiskās pieejas ietvaros metodes orientētas uz izglītības mērķiem teorētiskā un praktiskā jomā (Beļickis, 2000, 102). Noskaidrojot, kas ir pieeja un kas ir metode, varam izskatīt metodoloģiju valodu apguvei. Zemāk apskatāmas vienas no vispopulārākajām pieejām un metodēm valodas apguvei, jo gan pieejas, gan metodes ir nozīmīgas valodas apguves procesiem.

1.1 Strukturālā pieeja

Šīs pieejas pamatā ir nepieciešamība apgūt otro valodu kā sistēmu. Tas sevī ietver gramatikas un tulkošanas metodi, ka ilgu gadus, tika uzskatīta par galveno veidu, kā apgūt svešvalodu – iemācīties vārdus, gramatikas tabulas, gramatikas likumu apgūšana un to izņēmumu iepazīšana, diktātu rakstīšana un tekstu tulkošana. Pie pieejas pieder arī audiolingvālā pieeja, kas balstās uz strukturētu dialogu iegaumēšanu. Tādā veidā kontrolējot valodas pareizību. Notiek konstanta iegaumēšana – dialogu iegaumēšana, vārdu un teikumu atkārtošana. Bērnam tiek noteikts pamata vārdu krājums un gramatikas likumi, kuri jāiegaumē, kaut vai ar iekalšanas metodi. Tie ir sava veida nepārtraukti reproduktīvie vingrinājumi. Skolotājiem šāda vaida stunda ir ļoti rūpīgi jāplāno, jo pakāpeniski tās laikā,

vienkārši teikumi tiek aizstāti ar daudz sarežģītākiem (Baker, 2002, 242). Strukturālās pieejas principi:

- valoda ir strukturāla sistēma. Ar tās palīdzību var apgūt valodu lieliski, ja tā notiek pēc noteiktas struktūras un signāliem specifiskā veidā;
- bērnu aktivitāte ir daudz svarīgāka nekā skolotāja;
- vārdi tiek apgūti noteiktā kārtībā, pēc noteikta uzbūves modeļa sastādīti teikumi;
- apguve notiek viegli, ja tā tiek apgūta mazos apjomos saglabājot valodas struktūru kopumā;
- valodas apguve ir ļoti efektīva, kad ir strukturāla dzimtās valodas konteksta, esamība apgūstot svešvalodu;
- ja valoda tiek apgūta kā dzīva sistēma, tad apguve var būt ļoti veiksmīga.

Strukturālajai pieejai tika atzīti arī vairāki pozitīvi un negatīvi aspekti. Iepazīsimies ar pozitīvajiem aspektiem:

- skolotājs un bērns ir ļoti aktīvi visu laiku;
- šī pieeja veicina lietot ikdienas vārdu krājumu;
- bērnam apgūstot valodas struktūru, tas automātiski apgūst gramatikas likumus.
- vārdi automātiski izveidojas teikumos un veido noteiktu modeli;
- pieeja atbalsta runas spēju apguvi un tikai tad lasīšanas un rakstīšanas prasmes;
- tā ir adaptējama jebkuras valodas apguvei.

Tomēr šī pieeja ir ar vairākiem negatīviem aspektiem. Tie ir:

- pieeja nenorāda, kā būtu skolotājam jāpasniedz mācību materiāls;
- pieeja nenorāda skolotājam, kādi būtu izmantojami materiāli vai kā būtu jāpasniedz dažādi rakstveida uzdevumi. Gradācijas pāreja ir lieliska teorijā, bet praksē nedarbojas;
- vecāko klašu bērniem šī pieeja nav ieteicama;
- nodarbības atmosfēra ir blāva un garlaikota;
- šādā veidā var apgūt tikai noteiktus teikumus pēc modeļa;
- konkrēts mācību materiāls nav apgūstams un ir nepieciešams, ļoti daudz kas papildu.

Valodas apgūvē varētu izmantot tikai dažus elementus no strukturālās pieejas (Prasetyo, 2017). Strukturālā pieeja pievērš ļoti lielu uzmanību valodas tīrībai. Labāko valodas paraugu sniedz pats skolotājs, tiek izmantoti arī palīgīdzekļi – dažādi ieraksti magnetofonā vai

datorprogrammās (Baker, 2002, 243). Šī pieeja netiek atzīta, bet ir skolotāji, kuri šo pieeju vēl izmanto.

1.2 Funkcionālā pieeja

Funkcionālajā pieejā tiek vērsta uzmanība komunikācijai. Konkrētu un precīzu valodas un konstrukciju mācīšanās vietā notiek sociāli pieņemamu komunikācijas formu apguve. Tiek apgūta komunikatīvā kompetence, kuras nozīmi uzsvēra D.Haimss (Hymes, 1972), saziņā nav tikai precīza izruna vai gramatikas formu lietošana, bet gan zināšanu pielietošana no sociāla aspekta.

Svešvalodas apgūvē dominē komunikatīvā pieeja. Valodas apguvi kontrolē pats bērns, nevis skolotājs. Mācību procesā apgūstamo lingvistisko informāciju, ļoti lielā mērā izvēlas bērns. Galvenais ir komunikācija, un vairs nav nepieciešamība pievērst tik lielu uzmanību apgūstamās valodas gramatikai. Pieļaujamas ir arī kļūdas. Tās tiek uzskatītas par pilnīgi normālu parādību. Tiek veidoti nepareizi teikumi, kas ir pieņemami. Tiek uzskatīts, ka pēc noteikta laika, bērns saprot pats, ka ir kļūdījies un veiks savu kļūdu labojumu.

Ar to tiek panākts, ka valodas attīstībā notiek netiešs gramatisko likumu apguves process, bet ne apzinātu runas paradumu veidošanās. Van Eks (van Ek 1986,1987) izšķir kopumā sešas valodas kompetences funkcionālās pieejas ietvaros, kuras apgūstamas komunikācijas procesā: lingvistiskā, sociolingvistiskā, diskursa, stratēģiskā, kultūrsociālā un sociālā kompetence. Tiek norādīts, ka bērns apgūst ne tikai leksiku un gramatiku, bet daudz ko vairāk.

Ja mācīšanās tiek balstīta uz funkcionālo pieeju, nepieciešams apgūt valodu reālām ikdienas vajadzībām. Mācīties pielietot un pielietot to saziņai ar šīs valodas runātājiem. Pašas apgūstamās vielas secību nosaka saturs, nevis valodas apguves grūtības pakāpe. Valodas apguve notiek ar kļūdu pielaišanu, ar mēģinājumiem un kļūdu aptveršanu un labošanu. Apguves līmenis tiek vērtēts pēc atbilstības kontekstam un pēc saprotamības, nevis izteiktas pareizības. Šādi valoda tiek apgūta darbojoties pāros un grupās, kur, pat ja valoda tiek apgūta vāji, tā tiek apgūta neformāli un netieši (Baker, 2002, 243). Adams Ismails (*Adam Ismail Mohamed Ahmed*), savā pētījumā par funkcionālo pieeju kā pieeju valodas apguvei norāda, ka nepieciešami dažādi uzlabojumi un papildu elementi funkcionālajai pieejai. Sava pētījuma par funkcionālo pieeju kā pieeju angļu valodas apguvei A. Ismails nonāca pie vairākiem secinājumiem:

- funkcionālā pieeja ir daudz efektīvāka un gramatiski pareizāka nekā strukturālā pieeja.

- universitātes studentiem daudz patīkamāk un efektīvāk apgūt gramatikas elementus ir, izmantojot strukturālo pieeju, nevis funkcionālo pieeju.
- funkcionālā pieeja var tikt izmantota visiem valodas apguves aspektiem (vārdu krājuma papildināšanai, rakstīšanai u.c.).
- funkcionālā pieeja liek domāt pašiem un domāt par valodas struktūru un veidot pašiem analītiskās spējas.
- bērnu iespējas, aktīvi piedalīties nodarbībā, sarunājoties ir daudz labākas funkcionālajā pieejā nekā strukturālajā pieejā.

Izmantojot funkcionālo pieeju, A. Ismails rekomendē vairākas lietas. Viņš vēlas, lai skolotāji un valodu instruktori pievērstu lielāku uzmanību sekojošajam:

- izmantot funkcionālo pieeju visiem lingvistikas aspektiem;
- skolotājam jābūt lietas kursā par aktuālo un svarīgo dažādos pētījumos par valodas apguvi;
- skolotājam pie valodas mācīšanas jāpieiet kā pie vienota kopuma un veseluma nevis tikai koncentrēties uz konkrētām lietām;
- ļoti svarīgi ir attīstīt komunikatīvo kompetenci, izmantojot funkcionālo pieeju, jo tas palīdzēs veidot un saprast veicamo darbu;
- funkcionālās pieejas laikā ir jāveicina motivācija, jo tas ir iekšējs dzinulis valodas apgūvē;
- valodas apguves laikā savas kļūdas ir nepieciešams labot, lai tas varētu laicīgi saskatīt un efektīvi novērst tuvākajā nākotnē.

Kaut arī funkcionālā pieeja izveidojās 20.gs. sākumā, tās elementi ir aktuāli arī mūsdienās (Ahmed, 2013). Šī ir viena no pieejām, kuru apvienojot ar dažādiem elementiem no citām pieejām, varam novērot arī mūsdienās dažādās skolās un pirmsskolas izglītības iestādēs, angļu valodas apguvei.

1.3 Interaktīvā pieeja

Izmantojot šo pieeju, bērni valodas apgūvē saista visu ar regulāru un reālu personisko komunikāciju starp bērniem. Klasē, ļoti nozīmīgi, lai notiktu maksimāli aktīva sociāla komunikācija – pāros, grupās. Notiek lomu spēles, veidoti dialogi, var būt pat dialogu ierakstīšana. Svarīga ir ne tikai informācijas apmaiņa, pāros vai grupās, bet arī to savstarpējās attiecības. Tā dod ne tikai zināšanas, bet arī pārliecību pār savām spējām runāt ar citiem cilvēkiem. Kļūdas tiek uzskatītas kā maznozīmīgas. Skolotājs var izteikt piezīmes un labot

klūdas. Bet šī pieeja noteikti neder bērniem, kuriem ir nozīmīga stingra kontrole. Interaktīvā pieeja sniedz iespēju bērnam saprast, ka viņš ir aktīvs darbības subjekts (Baker, 2002, 245). Nikolajs J., Sato, K.J.M., un Koters, M.J. (*Nicolai, J., Sato, K.J.M., and Cotter, M.J*) savā pētījumā par interaktīvo pieeju min, ka, izmantojot šo pieeju, visi procesa dalībnieki, kuri ir bijuši neaktīvi, kļūst par aktīviem. Viņi uzskata, ka interaktīva pieeja gan teorijā, gan praksē ir viena no efektīvākajām pieejām, ar kuras palīdzību apgūt valodu. No skolotāja un bērna perspektīvas tā ir aktīva pieeja gan mācot, gan mācoties, kura ir dzīva, brīva un radoša, kas citreiz šķistu nesimpātiska, neefektīva, sastāvētu tikai no gramatikas 'iekalšanas', lekcijām un pareizo formu atkārtošanas, ar skolotāju līdera lomā. Atbildību par to, ko nepieciešams apgūt un iemācīt, nes abas puses, bērns un skolotājs. Šajā pieejā valodas apguve ir komunikācijas cikls, kurš iesākas ar to, ko skolotājs sniedz. Tas saprotams tā, ka pirmie soļi valodas apguvē izmantojot šo metodi sākas ar lasīšanu vai klausīšanos. Tikai pēcāk sniedzot atgriezenisko saiti un jau apgūto savienot ar runāšanu un rakstīšanu. Savstarpēja komunikācijas ir vitāla, lai šī pieeja būtu veiksmīga. Uztveramā informācija tiek padarīta saprotamāka un viegli uztverama. Pats valodas ātrums un sniedzamā informācija, tiek modificēts un atvieglots, ko veic valodas pratējs. Interaktīvā pieeja pieprasa komunikāciju starp vismaz diviem cilvēkiem, lai veidotos funkcionāla un pareiza gramatika. Tomēr, kļūdu labošana šajā pieejā, ne tiek uzsvērtā. Netiek uzsvērtā vai būtu pieejama kāda noteikta formula mācot pēc interaktīvās pieejas, jo tikai viena lieta tiek aktualizēta visvairāk – savstarpējā komunikācija mācīšanās nolūkiem. Sarežģīti ir noteikt, kādus konkrētus mācīšanās mērķus, jo komunikācijā un savstarpējā informācijas apmaiņā, kādam noteikti ir jāuzņemas pilna atbildība pār pārējiem. Grupas atmosfēra varētu sagādāt grūtības, jo nodrošināt vidi, kurā justies brīvi un komfortabli vienlaicīgi, ir sarežģīti. Bērniem jābūt noteikti pašiem, labi iekšēji motivētiem, jo tas ir lielisks dzinējspēks. Šajā pieejā ir novērojamas arī vairākas grūtības, ar kurām saskaras skolotāji. Atbilstoša materiāla izvēle valodas apguvei ir ļoti svarīga. To noskaidrot un izsecināt būtu iespējams, tikai nosakot vai zinot, kāda vecuma bērni skolotāju sagaida. Ar šādām zināšanām, būtu daudz vieglāk noteikt, kādi uzdevumi būtu vēlami pēc sarežģītības pakāpes. Pētnieki uzskata, ka ne tikai vecums ir svarīgs, bet arī no kādas kultūras nāk bērns, lai vieglāk izprastu, kādā veidā strādāt ar šo bērnu vai bērniem un saprastu viņu mērķus. Šie faktori ir lieliski palīgi, lai saprastu, kādu materiālu izmantot, kā organizēt nodarbību un sevi parādīt, vest tās laikā. Skolotājam nodarbības laikā ir jā rūpējas par to, lai bērns nav pasīvs vērotājs, bet tieši pretēji ir aktīvs un atbildīgs līdzdalībnieks mācību procesā. Interaktīvās pieejas izmantošanai ir salīdzinoši sarežģīti izveidot reālistiskus scenārijus, caur kuriem apgūt dažādās prasmes, kuras ir saistītas valodas apguvi. Situācijām, kuras skolotājs pasniedz, jābūt mērķtiecīgām, savienotām ar kādas noteiktas prasmes apguvi. Tādas situācijas radīšanas

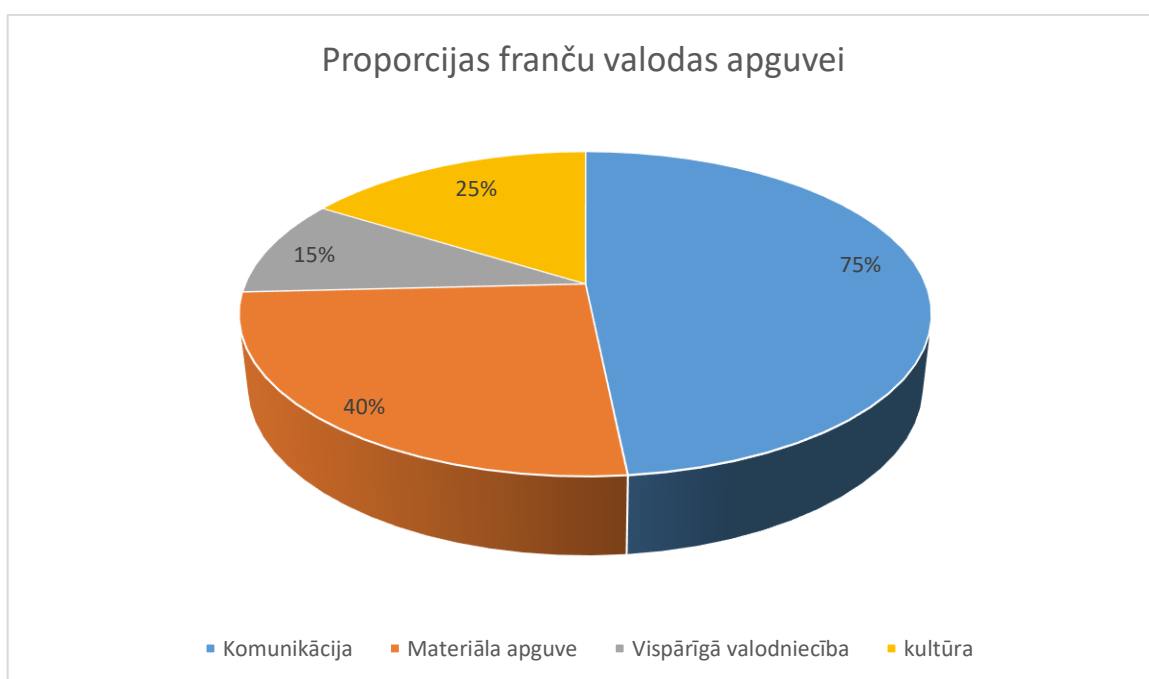
rezultātā, nodarbības vadošā loma pāriet pie bērna un iznākums ir ļoti neprognozējams. Teorētiski bērnam būtu jāsaņem atbildība, ko tā nes un ar iekšējās motivācijas palīdzību, jāpaveic uzdotais, bet tāda brīvība var ļoti traucēt mācību procesam. Skolotājam ir jāprot balansēt starp brīvu atmosfēru un noteiktu lietu kārtību, kaut gan piebilstot, ja tāda brīvība tiek sniegta, skolotājs tiek respektēts un atbildība uzņemoties kādu darbu, paaugstinās, atgriezeniskā saite ir pozitīva. Tomēr nodarbības kontrole nav vienīgais iemesls, kurš sagādā grūtības izvēloties strādāt ar šo metodi. Vissarežģītākais veicamais uzdevums interaktīvajā pieejā ir novērtēšana. Pieejai veiksmīguma novērtējums kā arī bērnu zināšanu novērtēšana var būt tradicionālie rakstveida pārbaudes darbi. Tomēr, pieeja paredz, ka bērnus nodarbībās varētu filmēt un dialogus ierakstīt, tāpat arī veidot 1 pret 1 intervijas ar skolotāju, lūgt veidot attēlot dažādus scenārijus un satīras. Skolotājam šādu uzdevumu izmantošana nodarbības var sagādāt lielas grūtības. Korekta bērnu spēju novērtēšana prasa daudz vairāk laika. Protams, var ļaut pašiem novērtēt savas valodas spējas kā arī vērtēt citus, ļaujot notikt vērtēšanai nodarbībās nevis gala pārbaudes darbos. Tas var veicināt ikdienas aktivitāšu darba uzlabošanu, jo tas noņem lielo slogu, kas psiholoģisko rodas, pārlieku koncentrējoties gala pārbaudes darbiem (Nicolai, J., Sato, K.J.M., and Cotter, M.J., 2015). Pieejas elementi ir pielietojami ikdienas nodarbībās ar vecākiem bērniem, skolēniem un studentiem, bet arī šis nav atbilstošs pirmsskolas vecuma bērniem.

1.4 Integrētā pieeja

Mūsdienās vairums skolotāju izmanto informācijas tehnoloģijas savās nodarbībās, kurās ir iespējams apvienot un variēt ar apguves metodēm. Paveras iespēja veidot nodarbību daudz dinamiskāku un saistošāku bērniem kā līdz šim. Tādā metožu pielietojumu klāstā izveidojas integrētā pieeja, kas apvieno pašu svarīgāko no iepriekš minētā. Lange to dēvē par vairākdimensiju programmu modeli. Tajā ir iespējams īstenot četrus aspektus: 1) lingvistiskais aspekts, 2) kultūras aspekts, 3) komunikatīvais aspekts, 4) vispārīgās valodniecības aspekts. Šī pieeja ļauj aptvert valodu kopumā, nevis tikai no viena skatupunkta un tā raksturo visas iepriekš minētās pieejas. Tiek sniegta neprecīza, bet matemātiska rakstura atbilde, uz jautājumu par to kādās proporcijās visa informācija būtu jāuzņem. Kā piemērs tiek minēts Kanādas anglofoniem franču valodas apguve. Le Blanks kļuva par pamatu izmaiņām franču valodas apmācībā 1990. gadā. Atjaunoto programmu veido valodas mācīšanās, kurā tiek ietverta gan strukturālā pieeja, gan funkcionālā pieeja. Mācīšanās procesā tiek vērsta uzmanība valodas formai, funkcijām un kontekstam. Tiek sasaitītas gramatikas zināšanas ar komunikatīvo kompetenci. Tiek sniegtas komunikācijas iemaņas, kuras tiek nodrošinātas

autentiskā līmenī. Aptvertas jaunas jomas, tādas, kuras bērnam šķiet saistošas un interesantas, caur kurām apgūt ne tikai nepieciešamās zināšanas valodas apguves jomā, bet arī dzīvei noderīgas zināšanas. Tādā veidā iesniedzoties arī kultūras jomā, jo valoda ir sava veida tilts, lai izzinātu dažādas kultūras un paradumus. Minētajā piemērā par franču valodas apguvi, bērni iepazīs ar ģimenes tradīcijām, franču virtuvi un tam līdzīgām tēmām. Tā lēnām veidojas raitāks un vieglāks valodas apgūšanas process, jo aplūkojamie jautājumi ir saistoši un aptveroši, lai vecināti patīkamāku apguvi. Franču valodas apguve tika sadalīta šādās proporcijās, kur tiek veltīti 75% komunikācijas pieredzei, 40% valodas materiāla apguvei, 15% vispārīgajai valodniecībai, 25% kultūrai. (sk. 1.diagramma).

1.diagramma Proporcijas franču valodas apguvei



Kopā tas veido 155%, bet pieņemot, ka notiek apzināta mācīšanās un notiek mācīšanās reālām dzīves situācijām, katra no šīm lietām organiski pārklāsies viena ar otru (LeBlanc, Courtel, 1990, 91). Tomēr integrētās pieejas principi nav tik vienkārši, kā tas var šķist no sākuma. Kanādas izglītības pakalpojumu sniedzējs Pīrsons (Pearson), ļoti veiksmīgi ir apkopojis un izskaidrojis integrētās, pieejas darbību. Apkopojot dažādu autoru veiktos pētījumus, tika izdots materiāls par integrētās pieejas apmācību un sastādīti deviņi tās galvenie principi.

Viņi min 9 svarīgus principus, kuri jāievēro integrētās pieejas izmantošanai. **1.princips** norāda uz aktīvu iesaistīšanos. Notiekot aktīvai bērnu dalībai nodarbībās, valodas apguve vairs nav tikai valodas apguve. Valoda vislabāk ir uztverama kā darbība (valoda ir kaut kas, ko izmanto un dara) nevis kā lietvārds (tiek apgūts valodas konteksts). Skolas

vecuma bērniem labāk apgūt valodas lietošanu tā, lai ar to rīkotos un dalītos, un vēlāk, kad bērni ir gatavi turpināt apgūt, valodas, struktūru un pamatlietas kā tās būtu paredzēts apgūt, izmantojot tikai autentisku kontekstu (Vigotskis, 1986., Lightbow & Spada, 2006).

2.princips ir saistīts ar kultūras būtību. Nodarbībās tiek respektēts un iesaistīts fakts, no kādas kultūras nāk tie, kuri apgūst valodas prasmes, tādejādi palīdzot saprast, no kādas kultūras tie nāk. Skolotājam šajā brīdī ir ļoti svarīga loma, jo viņš ir noteicējs pār nodarbības dalībnieka iesaistīšanos un kvalitatīvu dalību. Veidojot tādu klasi, grupu vai nodarbību, kura ir saistīta ar kultūru un kultūras būtību, nodarbības dalībnieki ir spiesti aizdomāties un padomāt par noteiktas kultūras aspektiem un bērniem pašiem, kuri nāk no konkrētām kultūrām. Veidojot šādu kultūras modeli nodarbībai, bērniem ir labāka iespēja saprast citas kultūras pārstāvjus, jo tiek veidots ieskats par katru no tām, tās var tikt salīdzinātas, pārrunāti svētki, ēdiens un tradīcijas. Šādā veidā notiek multikulturālas perspektīvas veidošana nodarbībā (Derman-Sparks & Edwards,2010).

3.princips iezīmē sadarbību. Bērni apgūst valodu caur praktisku sadarbošanos vienam ar otru un skolotāja līdzdalību. Valoda tiek izmantota kā instruments skaidrojumiem, komunikācijai, veidotu domāšanas prasmes izmantojot valodu, lai sasniegtu mērķus un par cik, apguve notiek darbojoties, tā tiek visefektīvāk apgūta. Nodarbībai jābūt organizētai tā, lai notiktu sadarbība un savstarpējā mijiedarbība. Apguvei jābūt divvirzienu pieredzei, kurā tiek risinātas problēmas, vienošanās par apgūto un zināšanu demonstrācijai.

4.princips mācību stratēģijas. Bērns izmanto dažādas mācību un mācīšanās stratēģijas, lai pavairotu zināšanas ārpus nodarbības konteksta un kļūtu daudz neatkarīgāks. Mācību stratēģijas ir soļi, kurus sper audzēkņi, lai nodrošinātu valodas apguvi un valodas spējas. Tādas stratēģijas kā lasīšana, prāta spēju uzlabošana, vizualizācija vai pozitīvā domāšana, palīdz nodarbībās un valodas apgūvē. Ļoti daudzas stratēģijas notiek bērnam to nemaz neapzinoties. Dažādās mācību stratēģijas palīdz strādāt skolotājam un palīdz izprast valodu arī ārpus nodarbības un veidot pašiem savas stratēģijas, kā apgūt nepieciešamo. Notiek problēmu risināšana, kas liek iesaistīt dažādus valodas aspektus un veidot integrētu nodarbību.

5.princips ir diferencēšana. Dažādu mācību stratēģijas pieprasa dažādus zināšanu līmeņus, lai labāk izprastu valodas stilu un daudzus citus aspektus. Visi nav vienādi, kuri apgūst valodu. Katram ir sava personīgā pieredze un mācību stratēģijas. Ja valodas apgūvējiem ir limitētas zināšanas, lai izprastu visu nepieciešamo, tiek piedāvātas dažādas alternatīvas - attēli, žesti, skaņas, kustības, tas viss tiek pielietots, lai papildinātu zināšanas un ievietotu tās saturīgi nodarbībā. Efektīvai diferencēšanai, lai iesaistītu angļu valodas apgūvējus, tiek paralēli

izmantoti mācību stili atbilstoši audiāļiem, vizuāļiem, kinestētiķiem. Skolotājs diferencē valodu kāda tiek pielietota un izmantotos materiālus arī, lai atbilstoši visiem mācību tipiem varētu veikt darbības un uzdevumus. Tas nav viegls uzdevums, jo procentuāli, katra grupa var sastāvēt no ļoti dažādiem bērniem, un paiet laiks, līdz uzdevumu diferencēšana ir pilnībā iespējama.

6.principis saprotama un stabila informācijas pasniegšana. Skolotājiem ir nepieciešams sniegt bagātīgu informāciju ar atbilstošu kontekstu tai. Angļu valodas apguvēji nespēj, uztvert informāciju, kuru nesaprot. Saprotama informācijas pasniegšana nozīmē to, ka skolotājs izmantotu tādu valodu un citus elementus, lai bērns varētu to saprast un attīstīt savas valodas zināšanas. Lai labāk, piemēram, izprastu, runājot pasniegto informāciju, skolotājs vērsas tieši pie audzēkņa, lai novērotu viņu, pats runājot skaidri, salīdzinoši lēni, artikulēti, izmantojot dažādas mīmikas un nebaidoties izmantot tam vairāk laika. Uzlabojot rakstiskās prasmes, pasniegtā informācija būt uztveramāka, skolotājam ieteicams izvēlēties tekstus ar bagātiem grafiskiem attēliem un mācīt, kā saprast attēlus un tos izmantot. Nodarbības repertuārā šādiem uzdevumiem noteikti jāatvēr vieta un laiks.

7.principis – iepriekšējās zināšanas. Skolotājam ir jāpalīdz bērnam, izmantojot savas iepriekšējās zināšanas, apgūt angļu valodu. Esot pietiekošām zināšanām par kādu tematu, atrast par to informāciju ir daudz vieglāk. Iepriekšējās zināšanas ir pamats, lai veidotu sapratni visiem tās apguvējiem, bet īpaši svarīgi tas ir angļu valodas apguvei. Ja, tie, kuri ir svešāki ar apgūstamo materiālu kopumā, tas sarežģī mācību procesu, dažādas diskusijas, vai rada grūtības saprast rakstītu tekstu, un uztvert nepieciešamo informāciju. Lai šāda situācija nerastos apgūstot valodu skolotājam, ir jāsāk strādāt no vietas, no kuras, to var sākt darīt paši audzēkņi. Tas sevī ietver noskaidrot, ko viņi jau prot, kādas ir to intereses, un censties to apvienot mācību procesam atbilstošā veidā. Tādā veidā apvienojot kultūras un zināšanas par kultūrām.

8.principis – integrēšana. Valodas apguve ir integrēta ar jēgpilnu un nozīmīgu saturu, galvenokārt ar tādu saturu, kurš ir akadēmiski atbilstošs vai plašāks, lai veicinātu domāšanas prasmes, kuras ir atbilstošas konkrētajam vecumam un būtu saprotamas. Izvēloties vecumam atbilstošu materiālu ir vairāki plusi – tiek sasniegti divi mērķi uzreiz – valodas apguve un valodas satura izpratne. Tas tiek sasniegts un ir efektīvs uzreiz, jo valoda apguve, kura notiek, ir ar noteiktu mērķi un daudz svarīgāka tās apguvējiem, tāpat kā atbilstoša materiāla apguve vecumam. Šāda nepieciešamība ir, lai nenotiktu valodas apguves pārtraukšana iepriekšējo zināšanu trūkuma dēļ. Izvēlētajam materiālam jābūt saprotamam un savietojamam ar izvēlētajām pieejām nodarbībās un sasniegtu gan satura, gan valodas prasmju apguvi, kuras ir

nepieciešamas. Dažādi integrēšanas modeļi var tikt izmantoti, lai efektīvi sasniegtu abus mērķus.

9.principis – skaidri saprotami, atbilstoši mērķi un atgriezeniskā saite. Skolotājam ir jāuzstāda sasniedzami mērķi un jāsniedz informācija, par to, cik daudz no sasniedzamā jau ir paveikts, cik daudz jāveic, lai sasniegtu mērķi. Uzstādot saprotamus mērķus, skolotājam ir daudz vienkāršāk šos mērķus sasniegt. Ar šīs pieejas palīdzību ir iespējams veiksmīgi nonākt pie vēlamā mērķa un lēnām uzstādīt ar vien augstākus mērķus. Jāizvēlas tikai pareizie, lai to paveiktu un notiktu valodas apguves izaugsme. Valodai jābūt saprotamai un atbilstošai, kā jau minēts iepriekš, lai spētu sniegt labāko atgriezenisko saiti un novērtētu savu veikumu, turpinot uzstādīt ar vien augstākus mērķus turpmākai valodas apguvei. Bērniem ir pašiem jāsaprot, ko tie dara, cik tālu līdz mērķim atlicis. Atbilstoši programmai, jāprot arī novērtēt šī izaugsme. Lai to noteiktu, var izmantot dažādus summējošos uzdevumus vai testus noteikta posma sākuma vai beigās (mācību gads, pusgads, ceturksnis). Neliela pārbaude pēc noteikta laika, ļauj veikt izteiktākus secinājumus par savu līdzšinējo veikumu. Ievērojot šos principus – integrēta pieeja nodarbībā tiks ļoti veiksmīgi organizēta (Pearson, 2012). Šī pieeja sevi ir pierādījusi un tiek izmantota ikdienā angļu valodas nodarbības skolā, valodu skolās, tomēr ir pamats uzskatīt, ka tā nav tik saistoša pirmsskolā.

1.5 Tiešā metode

Tiešā metode, jeb saukta dažādos avotos arī par dabisko metodi, radās kā pretēja pieeja funkcionālajai pieejai. Tās ietvaros, pretēji funkcionālajai pieejai, gramatika netiek uzsvērta nemaz kā nepieciešamība. Atsevišķos avotos saukta arī par pieeju, bet vairums avotu norādīta kā metode valodas apguvei, jo sevī ietver elementus, kas norāda uz metodi, nevis pieeju.

Gramatikas apguve notiek, taču tā netiek uzsvērta kā primārā nepieciešamība, lai apgūtu valodu. Mācību process notiek tikai apgūstamajā valodā. Tiešās pieejas ietvaros nenotiek tulkošana un apgūstamais materiāls ir tikai apgūstamajā valodā. Vārdu krājums tiek papildināts un izzināts ar vizuālu materiālu un žestu palīdzību. Klausīšanās un runāšanas prasmes ir prioritāte. Protams, tiek apgūta arī lasīšana un rakstīšana, kur šīm daļām nodarbībā ir atvēlēts savs laiks (Teflnet, 2018).

Tiešās metodes izmantošana valodas apguvei nodarbības ietvaros, raksturīga ir tikai apgūstamās valodas izmantošana. Nodarbība ir bērna/ skolotāja centrēta. Tiek iesaistītas un aktīvi darbojas abas puses. Skolotājs izklāsta materiālu, kā jau iepriekš minēts, ar žestu un mīmikas palīdzību. Protams, kaut arī netiek atbalstīta tulkošana šīs metodes ietvaros, dažreiz

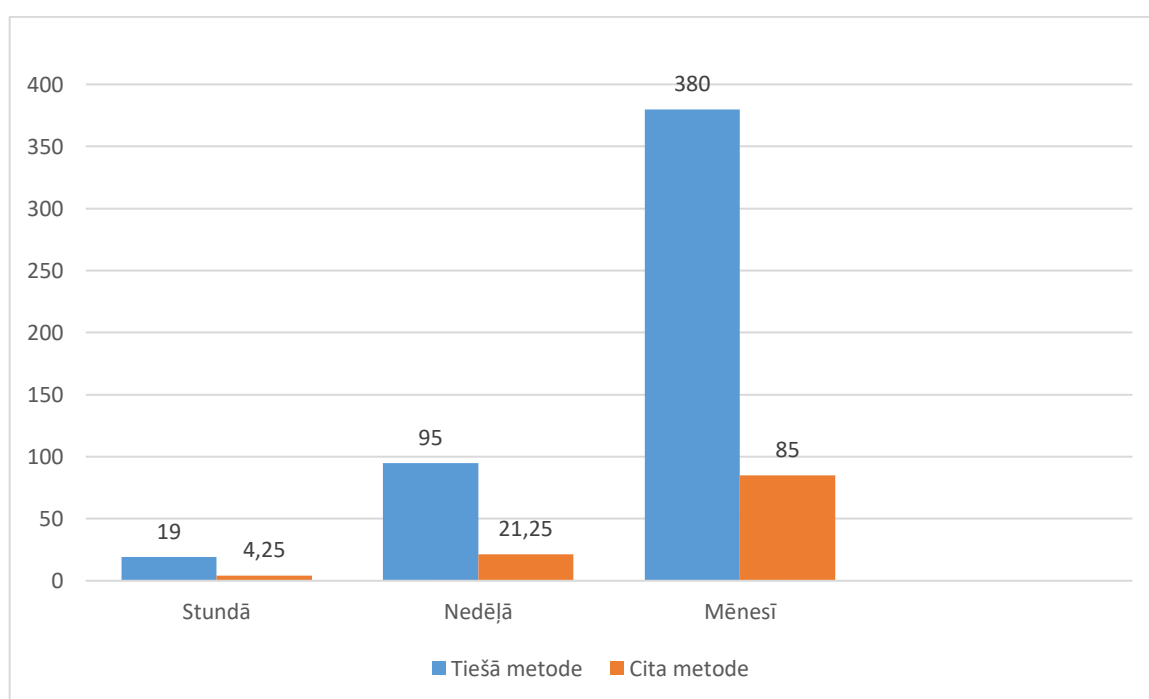
izvēlētā tēma valodas apguves nodarbībai, prasa nedaudz tulkošanu, jo pastāv iespēja, ka bērns neizprot ar žestu vai vizuālo priekšmetu palīdzību, kādu vārdu vai frāzi. Tas ir tikai dabiski. Apgūstamās vielas saturā ir tikai patiesas situācijas, ar kuru palīdzību tiek apgūta mērķvaloda, izmantojami vārdi, frāzes, kuras noderēs ikdienas lietošanā un palīdzēs nākotnes situācijās. Vārdu krājums tiek papildināts uz jau esošo vārdu zināšanu bāzes.

Apzināti plānota vide, īpašs materiāls un labi sagatavos skolotājs, tie ir tikai daži no priekšnosacījumiem, lai apgūtu valodu. Tomēr, valodas apgūšana ir sarežģīts process, kuram tiek pakļauti dažāda vecuma bērni pēc vecāku iniciatīvas. Zenta Anspoka uzskata, ka pati piemērotākā metode valodu apgūšanai ir dabiskā (tiek dēvēta arī par tiešo). To raksturo vairākas pazīmes. Ļoti svarīgi šīs metodes izmantošanā un pielietošanā valodas apgūšanai ir komunikatīvie mērķi, nevis gramatikas zināšanas un tās pareizā izmantošana. Tā ir daļa, no valodas apguves, bet tā nav galvenā sastāvdaļa procesam. Skolotāja un bērna sadarbība ir orientēta uz saziņu, noteikta satura izteikšanu, nevis valodas kā zīmju sistēmas apguvi, vēlākai pielietošanai. Bērna kļūdas netiek labotas, ja vienīgi tās stipri netraucē saziņai. Tomēr, ja notiek norādīšana uz kļūdām, tad tas notiek salīdzinošo diskrēti, neaizvainojot un netraucējot bērnam turpmāk apgūt valodas prasmes. Skolotājs runā skaidri un saprotami. Bērns savās iespēju robežās atbild mērķvalodā, bet nav liegts atbildēt arī dzimtajā valodā. Tiek apgūts un pārrunātas tikai vecumam interesējošās tēmas, par kurām viņš būtu gatavs iesaistīties sarunā un nekautrēties atbildēt. Skolotāja paša runa ir dinamiska, tā ir dzīva un nepārtraukta. Tai piemīt saistošas īpašības un to papildina konkrētas lietas – žesti, mīmikas, intonācijas, kustības. Paša bērna darbības ir bez lieka emocionāla šoka, bez uztraukuma, tādas darbības, kurās piedaloties, bērns jūtas droši, nepiespiesti un var izmantot apgūstamo valodu rotaļu laikā vai atbildot uz jautājumiem pašā nodarbībā (Anspoka, 2013, 17).

Pēc vairāku gadu intensīviem pētījumiem un attīstības posmiem, tiešā metode ir par ceturtdaļu samazinājusi valodas apguves laiku un tā kļūst daudz pieejamāka (Callan, 2015, 1). Pēc Kembridžas Universitātes datiem, lai universitātes students sasniegtu nepieciešamo līmeni, lai nokārtotu Kembridžas angļu valodas eksāmenu, vidēji skolā ir nepieciešams mācīties aptuveni 350 stundas. Tiešā metode palīdz šo laiku samazināt līdz 80 stundām un lai nokārtotu augstāka līmeņa eksāmenu un iegūtu nākamo sertifikātu 160 stundas. Vidēji skolā students apgūst valodu 240 līdz 400 stundas (plus mājasdarbi), lai sasniegtu ļoti augstus rezultātus un nokārtotu šo eksāmenu. Tas prasa apguves laiku trīs 50 minūšu nodarbības nedēļā un 8 mēnešus gadā, 3-5 akadēmiskos gadus. Tādus pašu rezultātus var sasniegt 60-100 stundās, kas būtu 6-10 mēneši, bez mājas darbiem. 120-200 stundas, lai nokārtotu augstāka līmeņa eksāmenu. Viņu pieredze rāda, ka tikai 5% studentu nenokārto (Callan, 2015, 2).

Protams, šīs metodes mācību laikā, studenti var arī nenokārtot eksāmenu. Šī, iepriekš minētā eksāmena nokārtošanai, nepieciešams apgūt vismaz 1500 vārdus. Jāprot tos pielietot gramatiski pareizi un strukturēti katrā teikumā. Tiešās metodes studenti ir spējīgi apgūt 19 vārdus stundā. Vidēji mācoties 5 stundas nedēļā, students mēneša laikā var apgūt 380 vārdus, kamēr citas metodes studenti apgūst vidēji 4,25 vārdus stundā, tie mēneša laikā sasniegs tikai 85 vārdus (Callan, 2015, 4) (sk. 2. diagramma). Tomēr vairums skolotāju šo metodi nevēlas pielietot, jo viņi ir pieraduši pie sava mācību stila un nevēlas no tā atkāpties vai pieņemt ko jaunu un citādāku.

2. diagramma Angļu valodas vārdu apguve starp tiešo metodi un citu metodi. (Callan, Callan method training course, 2015).



Tiešā metode nodrošina to, ka valodas apguvēji klausās konstanti un runā cik daudz vien iespējams. Skolotājs uzdod uzmanīgi strukturētus jautājumus, tādējādi praktizējot mērķvalodu un tajā pašā laikā atkārtotot jau iepriekš apgūto vielu. Valodas pielietošanas ātrums gluži neatbilst dabiskajam. Tas ir plānots tā, lai bērnam nebūtu iespējas pārtulkot un potenciāli sajaukt atbildi. Šī metode nodrošina nepieciešamo valodas pielietošanas daudzumu jau no paša sākuma un rosina domāt tikai mērķvalodā. Bērni ir konstanti iesaistīti, un viņi nekad nevar uzminēt, kurš būs nākamais, kam būtu jāatbild uz jautājumu. Tādēļ ir ļoti svarīgi klausīties un bieži sarunāties. Nodarbību starplaikos, bērni arī tiek aicināti sazināties mērķvalodā (Callan Method Organisation, 2018).

Metodes veiksmīgumu nosaka dažādi faktori, bez kuru izpildes sekotu nepilnīga valodas apguve vai tā būtu pilnībā neskaidra. Galvenie punkti, kuri jāievēro metodes pielietošanai, ir galvenie elementi, runas ātrums, papildu ievērojamie punkti pie ātruma un nepieciešamības, atkārtojums, izruna un labošana. Tie ir galvenie elementi tiešās metodes pielietošanai nodarbībās. Sākumā apskatīsim galvenos metodes elementus:

- nodrošināt apmācāmos ar mācību materiālu, kurā pēc nepieciešamības var ieskatīties;
- uzdot tiešus un konkrētus jautājumus, bet ne secīgi katram pēc kārtas;
- skolotājam rokās ir nepieciešams kāds zīmulis vai pildspalva;
- jautājumu pārveidošana mācību nolūkos netiek iedrošināta, vēlams galējas nepieciešamības gadījumā;
- katrs jautājums tiek uzdots divas reizes un raitā tempā;
- atbildes tiek trenētas gan pozitīvas, gan negatīvas un tās tiek ievadītas ar diviem vai trīs vārdiem;
- bērniem tiek sniegtas salīdzinoši garas atbildes;
- tiek pielietoti saīsinājumi;
- nodarbības laikā arī bērni tiek aicināti uzdot viens otram jautājumus;
- katra nodarbība ir precīzi izplānota pa daļām – atkārtojums (jautājumi, atbildes), lasīšana, diktāts, jaunā viela (jautājumi, atbildes);
- skaidri tiek izskaidrots, kas notiek jebkurā nodarbība mirklī, it īpaši pārejot no vienas darbības pie citas;
- jāpievērš uzmanība un rūpes, ja nodarbībai pievienojas jauns bērns.

Svarīgs faktors veiksmīgai metodes pielietošanai ir arī valodas runas ātrums un konstantums, neatlaidība, kas sevī ietver vairākus punktus un papildelementus, kurus nepieciešams ievērot. Viens no elementiem ir ātrums. Zemāk izklāsts, kāpēc tas ir nozīmīgs:

- nav laiks garlaikoties un lēni apgūt materiālu;
- bērni un skolotājs ir spiesti koncentrēties – bērni daudz vairāk iesaistās;
- uzlabojas sapratne, jo normāla runa nenotiek tik ātri;
- nav laiks domāt dzimtajā valodā, lai pieļautu kļūdas;
- raita stundas gaita, šķietami paātrina pašu nodarbību;
- skolotāja un bērna runas ātrums ir vienādi svarīgs, šādi radot pašas stundas un grupas progresu;
- ātrums lasīšanas daļā ir nozīmīgs, lai nekavētu nodarbības ātrumu.

Neatlaidīgums ir psiholoģiski nepieciešams, un tas palielina entuziasmu un skolotāja dinamiskumu. Tas nenoliedzami notur bērna uzmanību gandrīz visas nodarbības garumā. Tas ir svarīgs komponents arī lasīšanas daļā. Ne tikai runas ātrums ir svarīgs. Nozīmīgs ir arī ātrums, kādā tiek sniegtas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem. Par cik atbilde tiek ievadīta, arī tā tiek pasniegta ātrā tempā. Atbildes izteikšana notiek kopā ar bērnu. Sanāk atkārtot kā papagailim, bet tā ir metodes sastāvdaļa. Tā tas notiek uz katru jautājumu. Nedrīkst aizmirst, ka arī pauzes tiek liegtas nodarbības laikā starp atbildi un jautājumu. Ne tiek, gaidīta ne sekunde, kamēr bērns izdomās atbildi, jo skolotājs jautā un runā praktiski bez pārtraukuma. Līdz, ko viens jautājums ir uzdots, atbilde tiek sniegta, momentāni un uzdots nākamais jautājums (Callan, Callan method training course, 2015). Nodarbības laikā tiek liegta iespēja savā starpā pārspriest un sarunāties, netraucējot klausīties citiem un pašam nebūt spējīgam uztvert sniegto informāciju.

Svarīga nodarbības sastāvdaļa ir iepriekšējās vielas atkārtojums. Tā ir absolūti nepieciešama un pieder pie tiešās metodes. Atkārtošana ir konstanta un sistemātiska, lai jau apgūtie vārdi no iepriekšējām nodarbībām nostabilizētos runā un būtu vieglāka to izruna. Nepietiekams vielas atkārtojums var novest pie apjukuma, kura rezultāta bērns var pārtraukt savu progresu un zaudēt ticību saviem spēkiem un tiešās metodes progresam kopumā. Gluži kā pati nodarbība kopumā, tā arī atkārtojums notiek raiti, bez pauzēm un garlaicības pazīmēm. Tā ir jāizskauž. Atkārtojum apjoms atkarīgs no tā, cik daudz ir apgūts pirms tam. Ja materiāls ir nesen uzsākts, tad vielas atkārtojums var būt īsāks. Ja jāgatavojas pārbaudes darba, tad attiecīgi vielas atkārtojums var būt daudz ilgāks, kā tikai kāda daļa no nodarbības. Skolotājs var arī nolemt par labu kādas īpaši grūtas vielas apguvei par labu un to atkārtot papildus, lai nostiprinātu zināšanas. Procentuāli tiek atkārtots no 80%-85% iepriekš apgūtās vielas. Tādejādi nodrošinot ar gandrīz pilnīgu iepriekšējās vielas atkārtojumu (Callan, Student`s handbook, 2015). Atkārtojums ir nepieciešams, vienalga vai bērni ir advancēti angļu valodas zināšanās vai tie ir tikko uzsākuši valodas apguvi.

Angļu valodas apgūvē ļoti svarīga ir vārdu izruna un kļūdu labošana. Vairākas metodes daļēji atbalsta kļūdu labošanu nodarbības laikā vai neatbalsta vispār. Dažādos literatūras avotos, maz tiek par to minēts. Tiešā metode pretēji ierastajam, paredz konstantu kļūdu labošanu, tūlīt pēc tās pieļaušanas. Labojot kļūdu, tā tiek atkārtota tāpat vai tuvu neprecīzajai izrunai un nepieciešams atkārtoti izrunāt vārdu bez kļūdas. Šāds labojums notiek visas nodarbības garumā neatkarīgi no tās daļas – vai tas ir nodarbības sākums, vidus vai beigas. Kļūdu labošana ir intensīvs process, kuru nav iespējams kvalitatīti veikt, ja skolotājs nav trenēts metodes pielietošanā. Labojums netiek atkārtots vairāk kā 3 reizes. Ja tā netiek

izlabota pēc 3 mēģinājumiem, ceturto reizi to nejaūtās atkārtot, lai neradītu lieku stresu, par kļūdas pieļaušanu. Kategoriski liegts smieties vai izsmiet par kļūdas pieļaušanu, jo pati kļūdas pieļaušana, jau liek pašam tās pieļāvējam par to kaunēties (Callan, Callan method training course, 2015). Skolotājam ir jābūt uzmanīgam un saprotošam, lai arī, labojot neizklausīties izsmejoši, dēļ pieļautās kļūdas.

Skolotājam nepieciešams ir runāt skaidri un saprotami. Atkarībā no telpas akustikas, var būt pat mazliet skaļāk nekā tiek runāts ikdienā, lai dzirdētu pilnīgi visi, kuri atrodas telpā. Runas temps ir mazliet ātrāks par dabisko, un tam ir vēlams patīkamā tonī. Nav vēlams runāt, paaugstinātā tonī vai komandējošā, jo katrs jautājums, piemēram, kurš tiek uzdots, nav īsti jautājošā tonī. Skolotājam ir vēlams reģionālais akcents, standarta vai neitrālais, lai uztvertu, būtu viegli un arī patīkami. Protams, ir vārdi, kuru izruna ir mazliet specifiskāka nekā citiem. Par to valodu skola vienojas ar saviem skolotājiem, lai neradītu lieku stresu vai mācību process tiktu apgrūtināts.

Ļoti daudz kas ir atkarīgs arī no paša skolotāja attieksmes un uzvedības. Skolotājam ir pašam jābūt spējīgam pieņemt metodi un saprast to. Tas prasa ilgu laiku, lai pilnība saprastu katru metodes aspektu un pieņemtu šādu valodas apguves veidu. Darbs pašam ar sevi ir ļoti vēlams, lai panāktu labāko rezultātu nodarbībā. Skolotājam ir jāizvairās no pārāk lielas “draudzēšanās” nodarbībā, bet jābūt labās attiecībās, lai grupu būtu viegli kontrolēt. Visi tiešās metodes skolotāji dara vienu un to pašu, jo var piemeklēt slimība un ir nepieciešams aizvietot, kas nesagādās grūtības, jo skolotāji no citām pilsētām, darīs tiešo to pašu, tam paredzētajā veidā, neatkarīgi no vides maiņas. Tiešās metodes skolotāji ir unikāli šādā ziņā, jo neatkarīgi no zināšanu līmeņa vai vecuma, viss notiks pēc metodes prasībām un tā, kā skola ir vienojusies ar tās skolotājiem.

Šī metode bērniem paredz tāda paša tipa nodarbību kā pieaugušajiem. Tikai īsāku. Vecākā vecuma bērniem pirmsskolā angļu valodas nodarbības nav obligātas, un valodas apguve ir brīva izvēle, jo apguves pakalpojums nav bez maksas. Angļu valodas nodarbības, kurās notiek valodas apguve, un atbilstošās metodes – tiešās, pielietošana, sniedz SIA Valodu Vēstniecība. Šis pakalpojums tiek sniegts vairākās Latvijas pilsētās, pirmsskolas izglītības iestādēs.

Nodarbības garums ir 30 minūtes. Tās laikā notiek sasveicināšanās un iekārtošanās darbam 2-3 minūtes. Vielās atkārtojumam tiek veltīts laiks – aptuveni 10-15 minūtes, vidēji norisinās 12 minūtes. Jaunās vielas apguve noris aptuveni 10-12 minūtes. Nodarbības noslēgumā 2-3 minūtes, notiek kustību rotaļas un uzlīmju pasniegšana. Kāda no nodarbības

daļām var būt garāka vai cita īsāka, to atbilstoši vērtē skolotājs, kurš strādā ar bērniem un pēc atbilstošā materiāla vai tēmas, kura ir jāapgūst, kā arī pēc nepieciešamības kopumā. Kāda daļa var būt īsāka vai garāka, vai, piemēram, jaunās vielas apguve kādā no nodarbībām nenotiek nemaz, jo ir nepieciešams nostiprināt jau apgūto vai tas attiecīgajā dienā nav nemaz paredzēts. To var ietekmēt dažādi faktori.

Tiešā metode oriģināli paredz valodas apgūšanu vecumā no 7 līdz 10 gadiem. Taču, izvērtējot bērna dzimtās valodas spējas, tiek pieņemti arī daudz jaunāki bērni. Dažādos gadījumos arī bērni, kuriem ir 3 gadi (Callan, 2015, 2). Latvijā, vecākiem piekrītot, tiek valodas apmācībām uzņemti arī bērni jau 3 gadu vecumā. Tas notiek gadījumos, kad bērnam ir ļoti labi attīstītas dzimtās valodas prasmes un ir spējīgs izrunāt visas skaņas, lai būtu spējīgs veidot pareizu runu angļu valodā.

Telpas, kurās notiek nodarbības, ir vēlamas brīvas no dažādiem šķēršļiem, lai varētu pilnvērtīgi nodarboties tikai un vienīgi ar valodas apguvi un droši kustēties rotaļu laikā. Veiksmīgi izvēlēta telpa būtu ar brīvam sienām, lai būtu pie kuram pielikt plakātus mācību nolūkos un pilnībā izmantotu telpu un tās iespējas (Callan, 2015, 2). Pirmsskolas izglītības iestādēs angļu valodas nodarbības regulāri notiek aktu zālēs, sporta zālēs vai citās attiecīgi brīvajās telpās, kurās skolotājam ir ļauts uzturēties atbilstoši līgumam.

Bērniem nepieciešamais ir viņiem atbilstoša mācību grāmata un vai darba burtnīca, rakstāmais. Cita veida materiāli valodas apgūšanai pieejami pie skolotāja – attēlu kartītes, papildu materiāli radošo darbu izstrādei, zīmumi un daudz kas cits. Ja nepieciešams, tiek izmantota arī tāfele, ja tā ir pieejama un darba kārtībā (Callan, 2015, 2). Var izmantot pilnīgi visu, kas būtu nepieciešams ikdienas nodarbībā pirmsskolā, var tik izmantots angļu valodas nodarbībā. Jebkas apkārt ir spējīgs palīdzēt nodarbībā un valodas apguves procesā. Skolotājs radoši pieiet pie telpas pilnīgas izmantošanas un nekautrējas no tā.

Nodarbības bērniem atšķiras mazliet no pieaugušo nodarbībām, kā jau iepriekš minēts – telpas, nodarbības ilgums un aktivitātes. Tas nebūt nav viss. Metode paredz bērniem specifisku materiālu, kurš jāņem līdzi ir uz nodarbībām, katru reizi. Arī īpašas kartiņas, kurās tiek ielīmētas uzlīmes par sekmīgu veikumu nodarbībā. Noteikti skolotājam jāatceras, ka darbs ar bērniem ir daudz sarežģītāks nekā ar pieaugušajiem. Noteikti nedrīkst aizmirst par noteikumiem, katrā nodarbībā, it īpaši, ja tiek regulāri mainīta nodarbības atrašanās vieta pirmsskolā.

Lai saglabātu bērnu uzmanību, tiek aicināts žestikulēt un veidot dažādas mīmikas mazliet teatrālāk nekā pieaugušo nodarbībās. Tādā veidā noturot uzmanību. Aicina arī mazliet

pārspīlēt, it īpaši, ja tiek apgūta jaunā viela, kuras laikā tiek paskaidroti vārdi. Jaunās vielas apguvei tiek izmantotas vai nu attēlu kartītes, mācību grāmata, vai apkārt esošie cilvēki, objekti. Tā norādot lietu nosaukumus un, izmantojot jau esošo vārdu krājumu, pievienot vēl jaunus vārdus. Tas izklausās sarežģīti, bet apgūstot metodi un redzot to darbība, paliek skaidrs, ka tādā veidā notiek papildu atkārtošana un jaunu vārdu apguve.

Par cik bērna uzmanība ir viegli novēršama vai viņš pats novēršas no veicamās darbības, vēlama ir pašu bērnu vārda saukšana, pirms jautājuma. Bērns pievēršis atkal uzmanību skolotājam, jo savā ziņā, katrs cilvēks ir ieprogrammēts uztvert jebko, kur ir iesaistīts viņa vārds (Callan, 2015). Tomēr, šāda veida rīcība ir nepieciešama reti, bet par to nebūtu vēlams aizmirst.

Nodarbībās ar bērniem, droši un pat ieteicams, noskaidrot apgūstamā vārda tulkojumu. Šādā veidā apzinot, ka bērns ir sapratis vārdu, kuru tikko apguvis. No tā nav jābaidās, bet pēc katra vārda, tas nebūt nav jājautā. Skolotājam ir jājūt un pašam jāsaprot, vai bērns uztvēra teikto vai nē (Callan, 2015). Tas ir veids, papildus nodrošināt to, ka noteikts vārds ir saprasts, apgūts precīzi, ja skolotājs nav pārliecināts.

Gluži kā pieaugušajiem, tā arī bērniem, notiek pieļauto kļūdu labošana. Šis ir ļoti sensitīvs process, jo bieži bērni viens par otru mēdz smieties, kas var izraisīt ļoti negatīvas emocijas un kopumā atsaukties uz visu angļu valodas apguvi. Strādājot ar bērniem, ne vienmēr ir vēlams, mēģināt pieļauto kļūdu izlabot vairāk nekā divas reizes, jo bieži arī pēc centieniem izlabot ar pirmo reizi, bērnam var sagādāt grūtības. Tas nenozīmē, ka vārds ir jāatstāj nelabots, bet skolotājam ir jāpiefiksē, ka konkrētais vārds, sagādā grūtības un nākamajā nodarbībā ir jāpadomā par attiecīgā vārda aktualizēšanu un iespējām to pielietot un atkārtoti labot jau citā reizē. Kļūdu labošana nodarbībā veicina arī tūlītēju pareizu vārda izrunu (Callan, 2015). Tiek novērots, ka nodarbības, pirms skolotājs paspēj izlabot bērnu, citi to izdara skolotāja vietā, jo arī paši bērni sadzird citu kļūdas un iesaistās mācību procesā. Panākot maksimālo efektu, ka māca un palīdz citiem mācīties paši bērni. Šajā vecumā tas tiem ir svarīgi.

Viena no nodarbības patīkamākajām daļām ir aktivitāšu laiks. Tas nozīmē to, ka notiek kādas darba lapas izpilde – krāso ar zīmuļiem, veido radošus darbus vai iet rotaļās. Šai daļai ir veltīts mazāk laika, bet, kā jau iepriekš minēts, nodarbība var atkāpties no pieņemtā formāta un aktivitātēm veltīt vairākas minūtes. Jebkurā gadījumā notiek valodas apguve, tikai mazliet citādākā formāta. Aktivitātes var būt ļoti dažādas. Tās var būt fiziskas aktivitātes vai radošas aktivitātes, kurās tiek nostiprināta apgūtā viela vai notiek vielas papildu atkārtojums.

Nepieciešamības gadījumā un, ja ir iespēja, veikt dažādas aktivitātes (Callan, 2015). Tikai skolotājs spēj veikt novērtējumu tam, kāda attiecīgajā nodarbībā būtu veiksmīgāka aktivitāte un nepieciešamība. Vairums nodarbību, bērni klausās stāstus, dzied dziesmas, iet rotaļās. Tās var būt skolotājas ierosinātas vai arī bērnu. Nepieciešams atcerēties, ka bērniem ir nepieciešamas arī nelielas pauzes. Skolotājs var mazliet variēt ar aktivitāšu laiku nodarbībā. Tas tiek noteikts pēc paša ieskatiem.

2. Angļu valodas apguve pirmsskolā

Vairāku valodu apguve mūsdienās nav nekas svešs. Šobrīd, pat ir pieejami ķīniešu valodas kursi, kuri ir bez maksas, dažāda vecuma grupām. Tomēr, kopējā Eiropas statistika ir teicama. 59% Eiropas skolas vecuma bērnu prot divas un vairāk svešvalodas. Pēc 2015. gada datiem, Latvijā 82% skolas vecuma bērnu apgūst 2 un vairāk svešvalodas, tādējādi Latviju ierindojošot ļoti augstā pozīcijā starp citām Eiropas valstīm svešvalodu apguves jautājumā (ec.europa.eu, 2018). Angļu valoda ir pirmā svešvaloda, ko bērns apgūst Latvijā skolā. Pēcāk pievienojot otro svešvalodu, jau vecākās klasēs. Valodu ir nepieciešams apgūt, tādā veidā paplašinot bērna nākotnes perspektīvas un atverot ne tikai barjeras starp kultūrām, bet atverot arī ceļus starp zināšanu un literatūras kvantumumu, kas ir pieejama svešvalodās, no kā mēs varam mācīties un palīdzēt citiem. Šajā mirklī minot kā visnepieciešamāko svešvalodu – angļu valodu.

Rodas jautājums – kāpēc tieši angļu valoda ir jāapgūst? Pēc 2018. gada statistikas, angļu valoda ir valoda, kurā sarunājas 378 miljoni iedzīvotāji, uzskatot to par savu dzimto valodu. Pirmajā vietā ierindojas ķīniešu valoda, un otrajā vietā ir spāņu valoda (Statista, Inc., 2018). Pasaulē ir sešas valstis, kurās angļu valoda ir pirmā valoda un tās ir starptautiski nozīmīgas. Tās ir – Amerikas Savienotās Valstis, Apvienotā Karaliste, Kanāda, Austrālija, Īrija un Jaunzēlande. Veroties uz šo valstu sarakstu, tās ir lielas importa un eksporta valstis, ar kurām sadarbojas citas valstis ekonomiskos nolūkos (Wikipedia, 2018). Vēsturiski ir izveidojies, ka angļu valoda kļuva par “pasaules valodu” jeb *lingua franca* – valoda, kura savieno citas valstis, kuras pat šajā valodā nerunā. Angļu valoda ir galvenā valodā dažādās profesionālās jomās, jo tā vieno un tādā veidā tiek iegūta informācija. Tā ir oficiālā valoda Internacionālajā Olimpiskajā komitejā, aeronautikas jomā un jūras spēkiem un citās (Wikipedia, 2018). Ne tikai šīs jomas, bet arī fakts, ka angļu valoda ir dažādu tautu vienojošā valoda jau no seniem laikiem, sniedz mums ieskatu, cik svarīgi ir apgūt svešvalodu un it īpaši angļu valodu. Katrs bērns sapņo kļūt, par kādas noteiktas profesijas pārstāvi un valodas apguvei, būtu jābūt mazākajam no nākotnes šķēršļiem. Pirmsskolas vecuma bērni ir ļoti spējīgi un veiksmīgi spēj uztvert informāciju, kura tiek pasniegta, ja tiek pasniegta atbilstoši. Bērniem esot elastīgiem un zinātkāriem, ir svarīgi apmierināt viņu zinātkāri un papildināt viņu zināšanas. Zināšanu papildināšanu izmantojot angļu valodu, ir ļoti lielisks ieguldījums bērnu nākotnē, lai tie būtu veiksmīgāki turpmākajās mācībās un justos vienotāki.

Par valodas apguvi un iespējām to apgūt, nepieciešams apsvērt laicīgi. Bērnam izrādot interesi un spējas, vecākiem nebūtu ieteicams tās apslāpēt, bet gan tās bagātināt ar jaunām

zināšanām un sniegt ieskatu šajā interesantajā jomā – valodas apguvē un visos tās aspektos. Protams, vecāku iespējas un viņu vēlmes ir ierobežotas. Taču ir tik svarīgi, bērnus neapslāpēt un nenonievāt to vēlmes.

Valodu apguve jau salīdzinoši agrā vecumā dažiem var šķist pārsteidzīga, tomēr pētnieki uzskata, ka apgūt valodas jau agrā vecuma nodrošinās labākus rezultātus nākotnē, tiek uzskatīts, ka labāk svešvalodas apgūt vēlāk (Beikers, 2002, 73). Protams, šajā jomā ir veikti pētījumi, kuros noskaidrojās, ka otrās valodas apguve nav nedz vieglāka vai grūtāka nekā, apgūstot to vēlāk, skolas gados. Svešvalodas apguvi ietekmē dažādi faktori, tāpēc ir sarežģīti veikt secinājumus par vecuma nozīmi. Valodas prasmes bērniem, kuri ir sākuši apgūt valodu ātrāk, prasmes ir daudz labākas nekā tiem, kuri sākuši to apgūt vēlāk. Tas nenozīmē, ka šie bērni nespēs apgūt tikpat augstā līmenī, tas tikai prasīs mazliet vairāk laika, un veikt paša apmācību vai papildus lūgt palīdzību vielas apguvē, kas parāda bērna paša motivāciju.

2.1 Vecumposma raksturojums

Šajā darbā uzsverot angļu valodas apmācības gan nepieciešamību, gan tās aktualitāti, nedrīkst aizmirst par pašu vecumposmu, kurš tiek apskatīts. Tie ir pirmskolas izglītības iestādes vecāko grupu bērni - 6 līdz 7 gadus veci. Nelsons Mandela ir sacījis: “Ja tu runā ar cilvēku valodā, ko viņš saprot, tu uzrunā viņu caur prātu. Ja tu runā ar cilvēku viņa valodā, tu runā ar viņu caur sirdi.” Šie ir brīnumaini vārdi, jo sajūtas, ko sniedz saprast un izteikties otra valodā ir patīkamākas, citiem pat neapprakstāmas. Mandelas kunga vārdi ir patiešām iedvesmojoši apgūt kādu valodu. Bērni un pirmsskolas bērni noteikti nav izņēmums valodas apguvei, tomēr, kas raksturīgs un kādas īpašības piemīt šī vecumposma bērniem.

Žans Piažē šo vecumposmu raksturo kā intuitīvo periodu, kuram cauri iet bērni. Pirmsskolas vecākā grupa ir 6-7 gadus veci bērni, kas ietilpst norādītajā periodā, kurš tiek norādīts kā 4-7 gadus veciem bērniem. Bērniem piemīt sava runa un tie cenšas attēlot reālo. Tiek veidotas lomu spēles, un problēmu risināšanā tiek lietoti simboli. Notiek koncentrēšanās uz vienu aspektu kā arī tiem piemīt egocentrisms. Veidojas loģiskā domāšana, kura iespējama tikai par reāliem objektiem (Puškarevs, 2001, 54, 58). Šis vecumposms ir fantastisks.

Angļu valodas apguvei šajā vecumposmā piemīt nepieciešamie aspekti. Izglītības zinātņu profesors Kolins Beikers apgalvo, no apkopotās informācijas, ka nav būtisks vecums, kādā valoda tiek apgūta. Pētījumi ir dažādi. Pētnieki uzskata, ka valodu jāapgūst pēc iespējas agrīnā vecumā, jo jaunieši un pusaudži to spēj veikt ātrāk. Tiek pievērsta uzmanība maziem

bērniem, jo ātrāk apgūst un sasniedzamie rezultāti ir vērienīgi labāki (Beikers, 2002, 73). Lai apgūtu svešvalodas, ne visi uzskata jebkuru vecumu par visatbilstošāko.

Česlava Celitāne uzskata, ka visatbilstošākais vecums svešvalodas apguvei ir 4 gadi. Tas tiek pamatots ar to, ka bērnam jau šajā vecumā ir pilnībā izveidojusies dzimtās valodas izjūta un arī attīstījusies fonemātiskā dzirde. Šis ir vecums, kad bērni spēj izrunāt visas dzimtās valodas skaņas un ir ieinteresēti apgūt jaunas lietas (Celitāne, 2007, 7). Varam arī piekrist šim pieņēmumam, ka valodu var sākt apgūt jau 4 gadu vecumā, bet tomēr pietrūkst tik nepieciešamā koncentrēšanās spēja veikt attiecīgo darbu vai darbību, kura ir uzdots.

Šiem vecuma bērniem, 6 līdz 7 gadi, ir svarīga darbošanās ar priekšmetiem, saskarsme ar pieaugušajiem. Un kā apgalvo Aleksejs Vorobjovs arī lomu spēle. Spēles procesā bērns apgūst lomas, cilvēku savstarpējās attiecības, kopdarbības paņēmienus. Protams, arī daļai vadošai var būt mācības, jo veidojas šī vecuma psihes jaunveidojums – psihisko izziņas procesu apzinātas regulācijas, tīšas uzmanības un pašvērtējuma veidošanās (Vorobjovs, 1996, 268). Lomu spēles aktualizēšanās un sociālā “Es” parādīšanās, bērnam, veidojas arī tīšā atmiņa. Tam pieaug atmiņas apjoms, un atmiņā paliek jau emocionāli saistošas lietas. Tam paralēli ir arī kustību atmiņa, bērns vēro un uztver iespaidus, apgalvo V.Zelmenis. Tie spēj uzdot daudz jautājumu un to ir patiešām daudz. “Kāpēc?” ir visu jautājumu sākumā, jeb notiek šis “kāpēcīšu periods, kas izsīkst ar pilnveidošanos un individuālo pieredzi (Zelmenis, 2000). Šo bērnu uzmanība ir piesaistāma pavisam neilgam laikam, 8 līdz 12 minūtes. Taču var būt, ir arī nepieciešamība pēc tīšas uzmanības, kas bieži vien tiek organizēta. Zelmenis un Svence vienojas savā apgalvojumā, ka šī vecuma bērniem uzlabojas redzes un taustes koordinācija, tamdēļ tie ir aktīvi.

Bērnu ārste un psihoterapeite Rozvita Špalleka šo vecumu arī sauc par ‘kāpēcīša’ vecumu. Viņi vēlas izprast pasauli. Tādā veidā bērns uzzina par to, cik liela ir pasaule, kādi notikumi notiek apkārt. Viņam veidojas priekšstati par lietām, un tie nostiprinās. Jautājumu ir daudz, un uz katru atbildēto jautājumu rodas vēl jautājumi. Grib noskaidrot par sakarībām, cēloņiem un sekām. Lēnām sāk veidoties abstraktā domāšana. Vecākiem tas ir apnicīgi, bet tas tik ļoti palīdz saprast pasauli un apgūt daudz ko jaunu. Pieaugot iepriekš minētajai aktivitātei un kustības spējām šajā vecumā, bērniem ir fiziskais un psihiskais nemiers. Tomēr arī ne pilnīgi visiem bērniem tas ir novērojams. Ļoti bieži tas ir vērojams līdz pat, laikam kad jāuzsāk mācības 1. klasē. Vienā mirklī bērns ir prieka pilns, bet jau nākamajā tas ir ļoti noskumis. Lēnām veidojas šo procesu stabilizācija, tomēr nepieciešams saglabāt mieru šādās situācijās (Špalleka, 2002, 15-17). Šajā vecumā bērns jau pietiekami sevi apzinās. Viņam ir savas noteiktas vērtības un apziņa par notiekošo apkārt, bet vēl ar vien ir salīdzinoši viegli

ietekmējams. Līdz ar to izvēlētais materiāls mācībām un ikdienas izklaides, jāizvēlās atbilstošs vecumam.

Kolins Beikers savukārt šo vecumu klasificē kā klausītājus un runātājus. Ar prieku piedalās stāstu inscenēšanā (Baker, 2002, 201). Šī vecuma bērni ar prieku izstāstīs visu, kas ir prātā. Nav nozīmes, vai tas ir reāls vai iedomāts. Viss tiks izklāstīts vai nu skolotājam, vai citam bērnam. Visticamāk, tie ir notikumu no dzīves, kuri reizēm ir ļoti pārspīlēti. Bērni uzmanīgi klausās stāstus un dzejoļus. Prot arī par tiem izteikties un sarunājas par tiem ar skolotāju. Neatmaidīgi pildīs arī sarežģītus skolotāja norādījumus un pats pat var sniegt ieteikumus, jo parādās savs sociālais "Es". Tas viss veido cilvēku.

Augošajai vēlmei un bērniem esot jau agri ieinteresētiem apgūt kādu svešvalodu, Freds Dženīzs (Fred Genesee), piekrīt, ka ir noteikti daudz plusu šiem bērniem. Pētījumā pierādīts, ka šādi bērni ir vairāk spējīgi uz darbiem, kuri prasa lielu koncentrēšanos, dažādu pakāpju sarežģītības uzdevumu veikšanu un spēju pārslēgt uzmanību no vienas problēmas risināšanas uz citu (Genesee, 2015).

Vecāki ir tie, kuri liek pamatus savu bērnu zināšanām, lai pārskatāmā nākotnē tiek būtu konkurēt spējīgi darba tirgū. Ļoti daudzi vecāki izvēlas angļu valodas apguvi saviem bērniem jau pirmskolā un agrā vecumā. Saprotot pieaugošo nepieciešamību pēc angļu valodas zināšanām. Kā iepriekš tika minēts, pirmsskolas izglītības iestādē, angļu valodas apguves pakalpojumus sniedz SIA Valodu Vēstniecība. Ar speciāli sagatavota skolotāja palīdzību, bērni apgūst angļu valodas pamatus vai turpina apgūt angļu valodu. Konkrētajā pirmsskolas izglītības iestādē, angļu valodu apgūst X bērni.

2.2 Valodas apguves nosacījumi un kritēriji

Sekmīgas nodarbības norisei izmantojot, tiešā metode ir jāievēro vairāki svarīgi aspekti. Lai izpildītos tiešās metode mācību procesā un izpētītu tās norisi, nepieciešams ievērot sekojošos kritērijus:

1. balstoties uz tiešo metodi, nodarbībā ievērotā valoda ir tikai angļu valoda;
2. katrs jautājums tiek uzdots divas reizes;
3. atbilde tiek ievirzīta pareizā gultnē;
4. katrā nodarbībā ir iepriekšējās nodarbības mācību vielas satura atkārtojums;
5. tiek saprotami izklāstīts jaunā mācību saturs un pielietota nodarbības ietvaros;
6. nodarbība noris tikai pozitīvā atmosfērā.

Izpildot šos nosacījumus nodarbībā, tiek ievērotas galvenās vadlīnijas tiešās metodes izpildei. 1.nosacījums attiecināms visas nodarbības garumā. Skolotājam ir jāievēro, ka pielietojamā valoda ir tikai angļu valoda. Atsevišķos gadījumos, kad ir nepieciešams paskaidrot kādus noteikumus vai veicami aizrādījumi, var atkāpties no angļu valodas un paskaidrot notiekošo latviešu valodā. Bērniem var gadīties, ka šajā dienā ir bijis kāds interesants notikums, jautrs vai bēdīgs un tie vēlas par to pastāstīt vai ir ļoti uzbudināti, tie nespēj nomierināties. Tad bieži nepieciešams atgādināt nodarbības noteikumus un lūgt tos ievērot un respektēt citus. Grupas vai nodarbības noteikumi ir balstīti uz pirmsskolas iestādes iekšējiem kārtības noteikumiem, kā arī tas ir atkarīgs, kāda ir piešķirtā mācību telpa no iestādes puses. Šajā brīdī var atkāpties no angļu valodas. Tomēr pastāv iespēja, ka grupā var to visu pastāstīt arī angļu valodā, ja grupas bērnu valodas spējas ir pietiekami augsta līmeņa.

2.nosacījums. Katrs jautājums, neatkarīgi no vietas nodarbībā – jaunās vielas apguve vai atkārtojums, tiek atkārots divas reizes. Tas sniedz iespēju saprast jautājumu, kurš tiek uzdots. Divas reizes tiek uzdots, jo pirmajā reizēm tas tiek sadzirdēts un otrajā reizē tas tiek saprasts.

3.nosacījums. Sistemātiska atbilžu veidošana ievirzīs pareizās atbildes veidošanā. Dabiskā saruna tādā veidā notiks daudz drošāk un pārliecinošāk. Tiek uzdoti jautājumi ar pozitīvu atbildi un arī ar negatīvu atbildi. Abi varianti tiek trenēti, un skolotājs ievada pirmos divus vai 3 vārdus no atbildes, kura seko pēc jautājuma. Atbilde daļēji tiek pateikta priekšā, jo, veltot lieku pauzi, lai atbildētu citi bērni, nepievērš atbildei uzmanību, pašam bērnam tad rodas laiks, lai pārtulkotu jautājumu un izdomātu atbildi, tā kā atbilstoši viņš uzskata, kā būtu tam, jāskan. Tas ir lieki un traucē apgūt precīzu atbildes sniegšanas veidu. Skolotājs negaida, kad saņems atbildi. Viņš to sniedz.

Nākamais nosacījums sekmīgai nodarbībai ir 4.nosacījums, kurš sevī ietver regulāru vielas atkārtojumu, katras nodarbības sākumā veltot tam vismaz 10-15 minūtes. Regulāra apgūtās vielas atkārtošana ir tiešās metodes izpildījuma noteikums. Konstanta un sistemātiska atkārtošana norāda uz to, ka apgūstamie vārdi bērniem šķitīs daudz dabiskāki un kļūs arvien vieglāk izrunājami. Noteikti atkārtojumam ir jānoris raiti, lai nerastos garlaicība. Tiek atkārtots aptuveni 80-85% no iepriekš apgūtās vielas. Cik daudz nepieciešams atkārtot izvērtē skolotājs, bet kā minimums ir jāatkārto 50% no jau apgūtās vielas iepriekšēja nodarbībā (Callan, 2015, 7).

Nepieciešamība saprotami izklāstīt jauno vielu, un nekavējoties to pielietot ir 5.nosacījums. Šī nosacījuma izpilde, nodrošina, ka bērns apgūto pielieto nekavējos, un izpilda tiešās metodes noteikumus. Jaunās mācību vielas pielietošana citā nodarbībā, ļoti traucē

mācību vielas apguvei kopumā. Bērns vēlas pielietot apgūtās zināšanas nekavējoties, jo tās viņam šajā brīdī ir aktuālas un to nespēja izpētīt vai zinātkāres apslāpēšana. Bērns vēlas izziņāt un pielietot jaunās zināšanas, tādejādi apmierinot savu zinātkāri. G.Ščukinas darbos ir vērojamas idejas, kurās izziņas process nav nodalāms no darbības procesa, jo veido izziņas aktivitāte (Čehlova, 2002, 11). Tādēļ ir ļoti svarīgi, nekavējoties veikt dažāda veida darbības, lai pielietotu tikko iegūtās zināšanas.

6.nosacījums ir balstīts ne tikai uz tiešās metodes izpildi, bet arī uz vajadzību apmierināšanu, kuru pavada prieks un gandarījums. Psihologijā tam ir speciāls termins “emocionālā aktivizācija”, kur emocionālie pārdzīvojumi tiek izskatīti kā cilvēka sekmīgas darbības nosacījums (Čehlova, 2002, 12). Pozitīva gaisotne un pozitīvi emocionālie pārdzīvojumi veicinās pašu bērnu reakciju uz sasniegumiem un nodarbības beigās gandarījuma sajūta būs daudz lielāka, kā veicot darbu stīvi un bez pozitīva emocionāla piedzīvojuma nodarbības laikā. Šis ir svarīgs rādītājs, jo emocijām, kuras rodas pozitīvā gaisotnē ir cieša saistība ar bērnu aktivitātēm (Čehlova, 2002, 13).

Šiem nosacījumiem izpildoties vismaz, 80% no novērotajām nodarbībām nodrošinās tiešās metodes pielietošanas izpildīšanu. Tā parādot, ka tā tiek maksimāli pielietota nodarbībā. Tiek ņemti vērā arī ārējie faktori, kuri varētu ietekmēt nodarbības un metodes kvalitāti. Šie faktori var būt – bērnu uzbudinātība, satraukums, slimība, telpas maiņa, ārkārtēja pedagoga maiņa, disciplīnas problēmas kāda no iepriekšminētajiem faktoriem ierosinātu. Šie ir daži no iespējamajiem faktoriem, kurus nepieciešams ņemt vērā, jo pastāv iespēja, ka nodarbība var neizdoties vai kāds no nosacījumiem var neizpildīties pilnībā. Novērošanas parauga lapa pieejama ***1.pielikums***.

Lai izpētītu tiešās metodes efektivitāti angļu valodas nodarbībās, tika noteikti sekojoši kritēriji:

- 1.nodarbības laikā runā, jautā, atbild angļu valodā;
- 2.nodarbības ietvaros apgūst 4 un vairāk jaunus vārdus, frāzes un tos pielieto;
- 3.nodarbības dalībnieki ir aktīvi visas nodarbības garumā.

Balstoties uz šiem kritērijiem, tiešā metode kā mācību metode angļu valodas apguvei būs efektīva, ja izpildīsies šie kritēriji, katrā mācību nodarbībā. Dati tika iegūti par 36 nodarbībām, kuru laikā tika novērota šo kritēriju izpilde. Datu apkopojums notika tos, summējot un apkopojot tabulās un veidojot pārskatu par tiem.

2.3 Aptauja pirmsskolas angļu valodas skolotājiem

Maksimālam nodarbību kvalitātes un tiešās metodes pielietošanas nozīmībai angļu valodas apguvē, tika veikta pirmsskolas angļu valodas skolotāju aptauja. Tajā tika uzdoti dažādi jautājumi par pašu mācību metodi un par to, vai 6-7 gadus veci bērni ir spējīgi veiksmīgi uztvert un piedalīties angļu valodas nodarbībās. Anketēšana noritēja ar SIA Valodu Vēstniecība starpniecību un tās pirmsskolas skolotāju līdzdalību.

Anketā tika uzdoti sekojoši jautājumi (*Skatīt pielikums*), lai noskaidrotu tiešās metodes efektivitāti vecākajā pirmsskolas vecumā. Jautājumi tika uzdoti pirmsskolas angļu valodas skolotājiem, kuri ir trenēti un apguvuši tiešo metodi kā mācību metodi, lai pasniegtu angļu valodu. Tika uzdoti dažādi jautājumi. Tika noskaidrots skolotāju vidējais vecums, kā arī cik ilgi paši skolotāji ir apguvuši angļu valodu un vai to turpina apgūt. Tapāt radās interese par to, ar kāda metodes vai pieejas palīdzību angļu valodas skolotāji ir apguvuši valodu. Visinteresējošākie jautājumi tika saistīti ar tiešo metodi un bērnu spējām apgūt angļu valodu. Noskaidrojās pēc, skolotāju domām, kādi ir lielākie tiešās metodes plusi un mīnusi. Kā arī vai vecumam, kurā tiek uzsākta valodas apguve, ir nozīme un cik spējīgi ir 6-7 gadus veci bērni un vai viņi apgūst angļu valodu ar tiešās metodes palīdzību. Skolotāji atklāja vai ir viegli, vai sarežģīti sagatavoties nodarbībām, un atzina, cik nozīmīgs ir mācību materiāls un nodarbības atmosfēra kopumā. Skolotāji atbildēja arī uz jautājumu par to, vai skolās arī būtu jāizmanto tiešā metode kā papildu mācību metode. Ar anketas un nodarbību novērojuma rezultātiem var iepazīties nākamajā nodaļā.

3. Empīriskais pētījums

Pētījums tika veikts, pirmsskolas izglītības iestādē X, grupā Z. Šīs pirmsskolas izglītības iestāde ir viena no daudzajām pirmsskolas izglītības iestādēm Latvijā, kura ir piekritusi sadarbībai ar SIA Valodu Vēstniecību un saņem angļu valodas apguves pakalpojumus. Pakalpojums ir maksas un bērnu vecāki izlemj pēc vēlēšanās un maksātspējas iespējām, vai bērns apmeklēs nodarbības vai nē.

Nodarbības noris 2 reizes nedēļā. Tās ir 30 minūšu garas, kuras sastāv no 3 daļām – vielas atkārtojuma, jaunās vielas apguves un jaunās vielas pielietošanas. Kā jau iepriekš minēts, nodarbība ir sadalīta pa konkrētiem laika posmiem, lai veiktu nepieciešamās darbības.

3.1 Pētījuma bāze un izmantotās metodes

Izvēlētas tika vairākas pētījuma metodes hipotēzes pierādīšanai. Pirmā izvēlētā metode – novērošana, lai iegūtu objektīvus rezultātus par pētāmo problēmu. Otrā izmantotā metode ir anketēšana.

Novērošana ir pētāmo parādību speciāli organizēta uztvere. Tiek iegūti objektīvi rezultāti un atlasīta būtiskākā informācija, lai saskatītu vispārīgo un konkrēto. Novērošanas mērķis – izpētīt angļu valodas nodarbības kvalitāti un atbilstību tiešajai metodei pēc izstrādātajiem kritērijiem.

Otrā izmantotā metode ir bez pētījuma autora tiešas līdzdalības – anketēšana. Anketēšana ir grupveida pētniecības metode, kuru ir izvēlēts lietot anonīmi, koncentrējot to tikai noteiktam adresātu lokam (Jurgena, 2002, 47). Šajā gadījumā tiešās metodes angļu valodas skolotājiem pirmsskolā. Anketa izveidota ar tiešiem un netiešiem jautājumiem, lai atklātu eksperimentējošo problēmu. Tie ir skaidri saprotami, mērķtiecīgi (Jurgena, 2002, 47).

Pētījuma bāze tika izvēlēta angļu valodas nodarbības pirmsskolā. Šāda tipa nodarbības konkrētajā pirmsskolas izglītības iestādē notiek jau vairāk nekā 5 gadus. Starp uzņēmumu un izglītības iestādi ir izveidojusies veiksmīga sadarbība, kuras rezultāts ir angļu valodas dažādu prasmju apguve un pielietošana nodarbībās vai ārpus tām. Autoram tika ļauts vērot angļu valodas nodarbības un tajās piedalīties, lai veiktu nelielu ieskatu nodarbībās un veiktu pārrunas ar bērniem par angļu valodas apguvi un iepazītos vairāk ar pašiem bērniem. Pārrunas tikai veiktas atbilstošajās bērnu grupās, lai veicinātu nepiespiestāku atmosfēru un tie justos drošāk.

Anketēšana notika ar SIA Valodu Vēstniecība starpniecību, aicinot pirmsskolas angļu valodas skolotājus aizpildīt anketas par angļu valodas nodarbībām un tiešās metodes pielietošanu mācību vielas apguvei.

3.2 Pētāmās grupas raksturojums

Pētījumā piedalījās 19 bērni, 7 zēni un 12 meitenes. Pirmajā grupā ir 8 bērni. Otrajā grupā ir 11 bērni. Šīm grupām ir viena skolotāja, kura ar bērniem strādā pirmo gadu. Šie bērni angļu valodas nodarbības apmeklē vai nu pirmo gadu, otro vai trešo. Visiem bērniem, kuri apmeklē angļu valodas nodarbības, nav novēroti attīstības traucējumi.

Pirmās grupas bērnu vārdi ir mainīti datu drošības un aizsardzības nolūkos.

Bērnu raksturojums:

Aleksandra, 6 gadi. Viņa ir ļoti kustīga meitene. Ja ir izvēlējusies, ka attiecīgajā dienā strādās, tad to dara ar pilnu atdevi, bet ja ne, tad nekas neliks viņai darīt, to ko viņa ir izvēlējusies nedarīt.

Ilze, 6 gadi. Meitenei piemīt lielisks valodu talants. Ļoti īsā laikā, meitene ir uztvērusi pilnīgi visu, kas notiek, jo nesen ir tikai pievienojusies angļu valodas nodarbībām. Ļoti cenšas un nekautrējas, ja ir gadījusies kļūda, kuru skolotāja izlabo. Atraktīva, patīk uzjautrināties un daudz smaidīt.

Sandra, 6 gadi. Aktīva. Var būt pat mazliet par daudz. Meitene vēlas piedalīties visos iespējamajos pulciņos. Angļu valoda ir viens no tiem. Centīga. Ja ļoti vēlas, tad spēj būt rūpīga. Dodot pietiekami daudz laika, izpilda visu, kas nepieciešams.

Kārlis, 7 gadi. Zēns ir lēnīgs. Ļoti pacietīgs un apķērīgs. Nepieciešams laiks, lai veiktu kādas sarežģītākas darbības, bet tās veic ar papildu laiku. Redzami patīk angļu valodas nodarbības, jo, esot vecākiem, lūdzies, vai varot iet uz tām.

Ketrīna, 6 gadi. Aktīva meitene savam vecumam. Noteikti centīga. Emocionāla, jo biežāk vēlas būt ar mammu. Vēlas uzmanību un nedalītu uzmanību. Reizēm nepacietīga un sākumā kautrīga meitene.

Patrīcija, 6 gadi. Patīk neliels haoss. Fiziski labi attīstīta meitene. Patīk kustēties un arī apmeklē dažādus pulciņus. Centīga un sajūsminās par katru jauno lietu, ko apgūst vai redz. Jūtamas mākslinieciskas noslieces savās darbībās.

Tomass, 7 gadi. Zēns ir lēns nodarbību sākumā. Tai notiekot vienmēr atveras un darbojas ar pilnu atdevi. Mazliet kautrējas, jo jūtami nav par sevi pilnībā pārliecināts. Iedrošinot savu darbu, veic daudz labāk. Nepieciešama regulāra motivācija. Trūkst iekšējās motivācijas.

Uldis, 6 gadi. Kustīgs un aizrautīgs. Patīk citus smīdināt. Īpaši labas attiecības ar Patrīciju. Nodarbībā vērojama arī viņu kopīga nodarbības traucēšana uzjautrināšanās nolūkos. Zēns ir centīgs, bet lēns darbību izpildē. Ja cenšas, spēj veikt darbības ātri un korekti.

Otrās grupas bērnu vārdi ir mainīti datu drošības un aizsardzības nolūkos.

Alise, 6 gadi. Ļoti straujas kustības un ātra meitene, ir apķērīga. Nebaidās saņemt kritiku, ja tā tiek pasniegta saudzīgi un saprotami. Veic uzdevumus saudzīgi, reizēm vēlas labāk kādam izpatikt, nekā izdarīt, kā pati vēlas.

Silva, 6 gadi. Smaidīga un starojoša. Cenšas gūt panākumus un nebaidās pieļaut kļūdas ne tikai izrunājot kādus vārdus, bet arī veicot uzdevumus nodarbību laikā. Meitene ir motivēta darboties un ar papildu motivāciju spēj paveikt vēl labāk un rūpīgāk savu darbu.

Ernests, 6 gadi. Viņš ir kluss. Labāk patīk vērot un klausīties. Iesaistās rotaļās, bet vairāk redzami sajūsminās par darbu vienatnē. Zēns nav kautrīgs, bet nervu tips vairāk atbilst melanholiķim.

Samanta, 6 gadi. Ļoti aktīva. Ļoti emocionāla. Atkarībā no problēmas variē starp emocijām - pozitīvām, ja viss notiek pēc viņas prāta un negatīvām, ja nepatīk darbības, kuras tiek piedāvātas vai nekas nenotiek pēc meitenes prāta.

Kristens, 7 gadi. Straujš, aktīvs, runātīgs un mazliet pārgalvīgs. Bieži vēlas uzmanību pievērst sev un tā pat vērš uzmanību citiem. Gan lai ar tiem rotaļātos, gan lai kaitinātu. Viegli motivēt un cenšas darīt visu, kas tiek uzdots.

Marta, 6 gadi. Meitene ir emocionāla, un bieži izrāda vēlēšanos pēc mamma. Ļoti stipra saikne ir, kuru vēlas saglabāt konstanti. Rūpīga un aktīva, ja netiek pieminēta mamma. Meitene ir gudra un darbojas ar prieku.

Mārtiņš, 6 gadi. Zēns vēlas darīt to pašu, ko viņa draugi. Atkāroto gandrīz visu ko dara cits vai citi, ar kuriem tajā brīdī ir kontaktā. Vēlas uzturēt kontaktus ar saviem vienaudžiem nepārtraukti. Izrāda simpātijas pret savu darbu un to, ko paveicis.

Santa, 7 gadi. Meitene ar savu raksturu. Attiecīgi neveiksmīgās dienās, var pilnībā boikotēt angļu valodas nodarbības un uz tam vienkārši neiet. Piemīt liela centība, ja veicamais darbs sagādā prieku. Santa ir kustīga un aktīva. Uzsākot jaunas darbības, mazliet kautrīga.

Sāra, 6 gadi. Ļoti gudra un aktīva meitene. Cenšas pēc labākās gribas. Piemīt liela zinātkāre un darbojas ar prieku, pat ja ir jāveic, kas tāds, kas ir pilnīgi jauns un nekad neveikts. Piemīt lieliskas valodas spējas un lieliska fiziskā sagatavotība.

Dārta, 6 gadi. Viltīga un apķērīga meitene. Nekautrējas runāt un darboties atklājot jaunas lietas. Labi motivēta darbam kopumā. Papildu iedrošinājums nepieciešams reti. Veic savu darbu atbildīgi un atbilstoši savām spējām.

Toms, 6 gadi. Zēns bieži var būt neapbrīnāms, jo pakļaujas citu ietekmei. Klausā uz vārdu savu draugu, kurš ne vienmēr iesaka darīt tās labākās lietas. Angļu valodas nodarbībās veic visu uzdoto. Mazliet kautrējas, ja ir kādas jaunas darbības jāveic vai uzdevums ir neskaidrs.

Šīs abas grupas angļu valodas apmācību uzsāka 2018. gada 17. septembrī. Tad tika uzsākta angļu valodas nodarbību secīga novērošana līdz 2018. gada 9. novembrim. Nodarbības novērošanas laikā tika veikti novērojumi atbilstoši kritērijiem un laikiem, kad notiek angļu valodas nodarbības šīm abām grupām.

3.3 Datu analīzes rezultāti

Pēc izstrādātajiem nosacījumiem tika veikti novērojumi un nodarbību analīze par minēto periodu, kura laikā tika novērotas angļu valodas nodarbības un tiešās metodes pielietošana. Tika novērotas 36 angļu valodas nodarbības. Tiešās metodes izpildes aprēķiniem tika izmantota formula, novērtētās nodarbības, kurās izpildās nosacījums, tika reizinātas ar 100 un iznākums dalīts ar 36, kas ir vēroto stundu apjoms, lai 2.tabulā attēlotu grafiski iegūtos rezultātus, par nosacījumu izpildi procentuāli. Pielietojot tiešo metodi, katram no nosacījumiem jāizpildās ir 80% un vairāk apjomā. Šādā veidā tiek panākts maksimālais efekts no metodes un tās iespējām. 100% apjomā nevar izpildīties neviens no nosacījumiem, jo tiek ņemti vērā arī ārējie faktori, kas spēj ietekmēt nodarbību kvalitāti, nepieciešamību pēc kādas daļas atkārtotā vai jaunas vielas apguve. Šādi faktori tiek ņemti vērā, jo to izvēle un izvērtēšana, kas attiecas uz mācību vielu, atkarīga ir no skolotāja un apgūstamās vielas.

Pamatojoties uz tiešās metodes pielietošanu, 1.nosacījums – nodarbības laikā izmantota tiek tikai angļu valoda savstarpējai saziņai, tiek izpildīts 91% no novērotajām nodarbībām. Skolotāja maksimāli runā tikai angļu valodā, jo lielākā daļa no bērniem, angļu valodu mācās jau vairāk nekā vienu gadu, kas atvieglo nodarbību un tikai papildina viņu jau esošās zināšanas. Kopumā latviešu valoda ir izskanējusi galējas nepieciešamības rezultātā, piemēram, paskaidrojot noteikumus, aizrādot, ja aizrādījums netiek saprasts angļu valodā, vai izskaidrojot kādu vārdu vai turpmāko darbību. Tiešās metodes ietvaros uzsver dzimtās

valodas pielietošanu, tikai ārkārtējos vai pilnīgi nepieciešamos gadījumos. Šādi neļaujot lieki tulkot un liekot uztvert visu tikai ar angļu valodas starpniecību.

2.nosacījums novērotajās nodarbībās izpildījās 97% nodarbību. Skolotāja katru uzdoto jautājumu uzdeva divas reizes. Tika novēroti gadījumi, kad kāds no jautājumiem tika uzdots vienu reizi, bet šie gadījumi bija īsiem jautājumiem uz kuriem sniedzamā atbilde bija vai nu apstiprinoša vai noraidoša. Arī šādi jautājumi bija maz. Bērnu nodarbībās jautājumi tiek uzdoti divas reizes, jo neatkarīgi no vecuma, pirmajā reizē, tiek sadzirdēts jautājums un otrajā reizē tas tiek saprasts. Jautājumi katrā nodarbībā pēc skaita ir ļoti atšķirīgi. Ne tikai pēc skaita, bet arī jautājumu garuma. Atkarīgs, kas jāapgūst paredzētajā nodarbībā.

3.nosacījums – atbildes sākums tiek iesāks, lai veidotu pilnu atbildi, izpildījās 97% no novērotajām nodarbībām. Dažās nodarbībās, skolotāja nespēja iesākt atbildi, jo bērni pirmie steidzās atbildēt uz uzdotajiem jautājumiem, zinot atbildi. Īsākiem jautājumiem, skolotāja arī nepaguva iesākt atbildi, jo tā tika jau sniegta pirms iespējas to iesākt. Tiešā metode paredz, katras atbildes iesākšanu vismaz ar diviem vai trīs vārdiem, kurus bērnam ir jāatkārto un jāturpina atkārtot visu pārējo atbildi. Ātrums kādā tas tiek veikts, nosaka gan pats skolotājs. Ieteicams, protams, ir mazliet raitāk nekā runā ikdienā, tomēr nedarīt to pārāk lēni. Arī ar atbilžu atkārtojuma ātruma, nebija nekādu problēmu. Atbilžu veidošana un atkārtošana bērniem nesagādāja nekādu problēmu. Ļoti labi šajā novērošanas periodā izpildīja šo kritēriju.

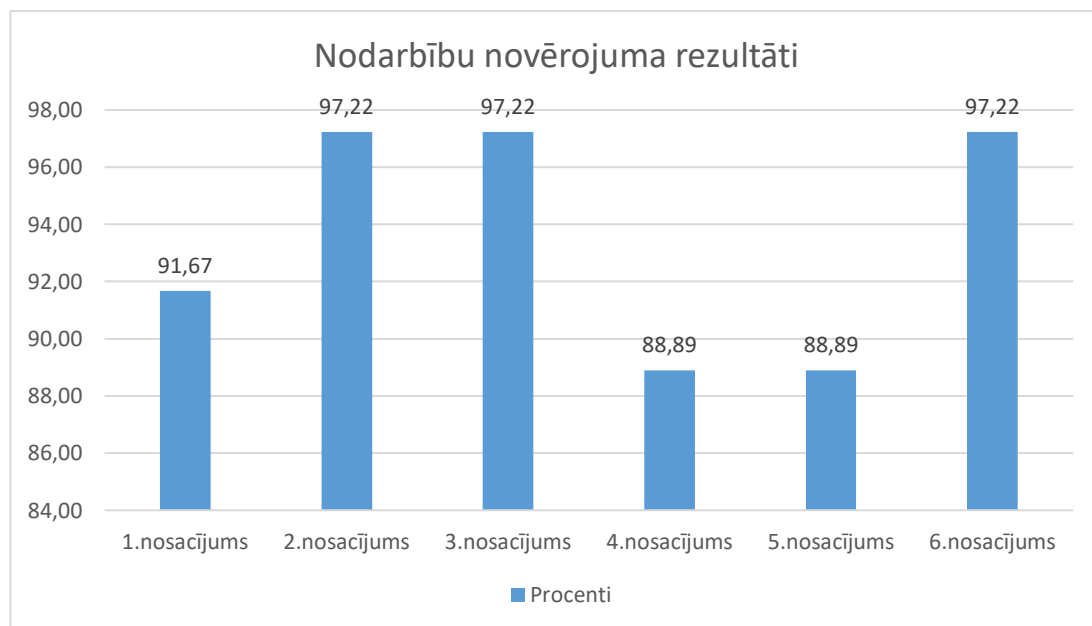
4.nosacījums – iepriekš apgūtās vielas atkārtojums, katras nodarbības sākumā, notika 88% no nodarbībām. Katras nodarbības sākumā nenotika vielas atkārtojums, jo relatīvi, cik daudz notiek jaunās vielas apguve, tikpat daudz var izpildīties arī apgūtas vielas atkārtojums. Tas ir neprognozējams, jo kāds temats vai nodaļa, no mācību materiāla var sagādāt lielākas grūtības, kuras nepieciešams novērst un apgūt papildus. Šāds nodarbības komponents tika novērots, un tas atbilst tiešās metodes pielietošanai, lai apgūtu angļu valodu.

5.nosacījums izpildījās 88% vēroto nodarbību. Tas sevī ietver jaunās vielas apguvi un pielietošanu nodarbības laikā. Skolotāja ļoti veiksmīgi nodarbībās spēja ietvert jaunās vielas apguvi un tās tūlītēju izmantošanu, tādejādi nostiprinot tikko iegūtas zināšanas praksē. 4.kritērijs, un 5.nosacījums ir vienādi, jo vienādi tika apgūta jaunā viela un notika tās atkārtojums. Netika novērtta papildu nepieciešamība pēc kādas no tēmas vai nodaļas atkārtojuma, nepietiekoši izskaidrotas jaunas vielas. Skolotāja vienmēr bija sagatavojusies nodarbībām un darbojās ar lielu entuziasmu. Neatļaidīgi piegāja pie katra apgūstamā vārda vai frāzes, no mācību materiāla. Pārrunājot, cik viegli vai sarežģīti sagatavoties nodarbībām, skolotāja skaidroja, ka sagatavoties nav sarežģīti, ja velta nedaudz laika un veic pierakstus par

jau apgūtu un par to kā varētu izskaidrot nākamos vārdus, veicamās darbības un rotaļas. Viņa nekautrējās teikt, ka reizēm sagatavošanās nodarbībām ir sarežģīta, bet vienmēr var atrast risināju, ja tikai pats to vēlas un ir ieinteresēts to veikt. Nodarbībai vismaz mazliet ir jāpagatavojas, apgalvo skolotāja.

6.nosacījums – nodarbība notiek tikai pozitīvā gaisotnē, notika 97% no novērtajām nodarbībām (sk. 3.diagramma). Katra nodarbība tika veidota interesanti un saturiski saistoši, balstoties uz apgūstamo materiālu. Skolotāja ļoti sekmīgi veica pozitīvas nodarbības uzturēšu visās nodarbībās. Tas ir ļoti svarīgs kritērijs, jo apgūstot ko jaunu vai atkārtojot, neatkarīgi no veicamās darbības, pozitīvisms un emocionālā pacilātība, nodrošina veiksmīgāku nodarbību. Patīkamas emocijas par piedzīvoto, liek ar sajūsmu atcerēties jau iepriekš apgūto un rada lielāku pārliecību par savu veikumu un turpmāko darbību kopumu. Vienā nodarbībā tika novērts izteikt disciplīnas trūkums un bērni abās grupās bija ļoti uzbudināti. Koncentrēšanās veicamajam darbam sagādāja ļoti lielas problēmas. Līdz ar to, šis kritērijs nespēja izpildīties 100% apjomā. Šis ir viens no daudzajiem ārējiem faktoriem, kas var ietekmēt nodarbības kvalitāti un katra kritērija izpildīšanos pilnībā.

3.diagramma. Novērojuma nosacījumu izpilde procentuāli no novērtajām nodarbībām.



Tiešās metodes efektivitāti nosaka ne tikai tās nosacījumi, bet arī izstrādātie kritēriji. Iegūtie dati par 1.kritēriju tika apkopoti tabulā (sk. 4.tabula). Bija ļoti saistoši vērot bērnu dalību nodarbībās, un, kā viņi atbild uz uzdotajiem jautājumiem, ar skolotājas palīdzību, vai bez tās, sarunājas un uzdot jautājumus. Tika vērtēts atsevišķi, katra bērna ieguldījums nodarbībā, kurš izpildās L – labi, kā labi uztur valodu, atbild uz jautājumiem, sarunājas ar citiem bērniem un atbild uz skolotājas jautājumiem 60% - 100% no nodarbības. A –

apmierinoši, piedalās nodarbībā atbildot uz jautājumiem, uzdodot jautājumus un sarunājoties ar citiem bērniem 40% -60% no nodarbības. N – nevēlas, tiek paskaidrots kā nevēlēšanās runāt, vai sarunājas ļoti maz nodarbībās, gan ar skolotāju, gan ar citiem bērniem 0% līdz 40%

4.tabula Bērnu iesaistīšanās nodarbībās

Vērtēšanas kritēriji	L - labi	A - apmierinoši	N - nevēlas
Bērnu vārdi			
Aleksandra		X	
Ilze			X
Sandra	X		
Kārlis		X	
Ketrīna		X	
Patrīcija		X	
Tomass		X	
Uldis		X	
Alise	X		
Silva		X	
Ernests		X	
Samanta		X	
Kristens	X		
Marta			X
Mārtiņš			X
Santa	X		
Sāra	X		
Dārta	X		

Toms	X		
------	---	--	--

Apkopojot iegūtos datus, labi un apmierinoši angļu valodas nodarbībās strādā 84,2 % no bērniem, saņemot vērtējums L un A. Šādi dati ir ļoti pozitīvi un tikai norāda, ka bērni ir apmierināti ar savu veikumu un nodarbībām kopumā. Tikai 15,8 % no bērniem, kuri apmeklē, angļu valodas nodarbības viņu sniegums tiek vērtēts ar N. Šie bērni pirmo reizi uzsāka valodas apguvi un tikai gada sākumā ir pievienojušies nodarbībām. Viņu ļoti minimālā iesaistīšanās, varētu būt saistīta ar ļoti minimālām iepriekšējām valodas zināšanām vai to vispārīgu trūkumu. Šie bērni kautrējas atbildēt, neatkarīgi no tā, vai atbilde (piemēram) tiek trenēta, jo ir apgūti jauni vārdi, vai arī notiek satura atkārtojums. Viņus skolotāja cenšas motivēt runāt, jo tas ir viens no nosacījumiem nodarbības.

Nākamais kritērijs – nedēļas ietvaros apgūstami 4 un vairāk vārdu, frāzes. Novērotajās nodarbībās, pēc skaita 36, kuras ir 30 minūšu garas, tika apgūti aptuveni 48 vārdi un frāzes. Katrā nodarbībā, secīgi tika ievērots nepieciešamais laiks, lai atkārtotu jau iepriekš apgūto un apgūtu jauno saturu. Katrā nodarbībā vidēji tika apgūti 4 līdz 5,2 vārdi un frāzes. Izvēlēta mācību materiāla saturs tika apgūts 32 no 36 novērotajām nodarbībām. Iemesls, apkopojot informāciju par visām, 36 nodarbībām ir, jo katrā nodarbībā, neatkarīgi no tā vai ir jāapgūst jauns saturs vai nē, notiek neapzināta vai apzināta vārdu, frāžu apguve. Piedāvāju iepazīties ar tabulu, kurā attēlots katras nedēļas satura vārdu un frāžu skaits (sk. 5.tabula).

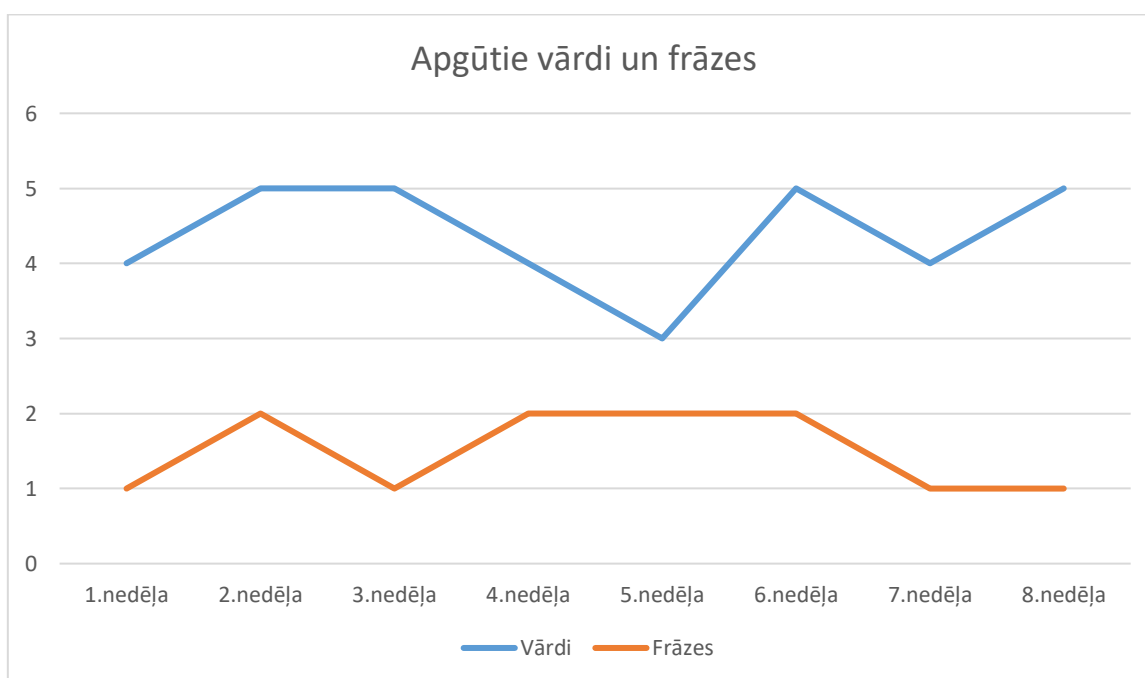
5.tabula Apgūtie vārdi un frāzes pa nedēļām

Nedēļa, apgūtie vārdi un frāzes	Vārdi	Frāzes
1.nedēļa	4	1
2.nedēļa	5	2
3.nedēļa	5	1
4.nedēļa	4	2
5.nedēļa	3	2
6.nedēļa	5	2

7.nedēļa	4	1
8.nedēļa	5	1

Skolotāja lieliski tiek galā ar saturu, kurš jāapgūst no izvēlētās grāmatas. Bērni angļu valodas nodarbībās apgūst tādus vārdus kā zēns, meitene, jā, nē, lietains, saulains, deguns, acis, bēdīgs, priecīgs, un daudzus citus. Dažas no frāzēm – mēs esam stipri, iesim rotaļā, sāksim krāsot un citas frāzes, kuras palīdz ne tikai satura apguvē, bet arī ikdienas vajadzībām. Vārdi un frāzes, kuri apgūstami, katrā nedēļā nedaudz atšķiras. Grafiski attēloti apgūtie vārdi un frāzes zemāk (sk. 6.diagramma).

6.diagramma Apgūtie vārdi un frāzes



2.kritērijs ir izpildījies veiksmīgi un pierāda, ka ar tiešās metodes palīdzību, bērni mācību satura vārdus un frāzes apgūst ātri un veiksmīgi, jo īsā laika periodā apgūt vārdus un tos pielietot, cita metode nevar nodrošināt, garantējot to apguvi. Aicinu arī vizuāli iepazīties ar mācību materiāla aizpildīšanu nodarbības ietvaros. Skatīt *3.pielikums*.

3.kritērijs – aktīva piedalīšanās nodarbībā. Aktīva piedalīšanās nodarbībā nozīmē to, ka bērns, runā, veido kontaktu ar citiem bērniem un skolotāju. Darbojas ar mācību materiālu, piedalās aktivitātēs un darbojas kopumā. Vērojot nodarbības, katrā nodarbībā, bija viens vai divi bērni, kuri nebija ar mieru veikt kādu darbību vai piedalīties aktivitātē ar pirmo aicinājumu.

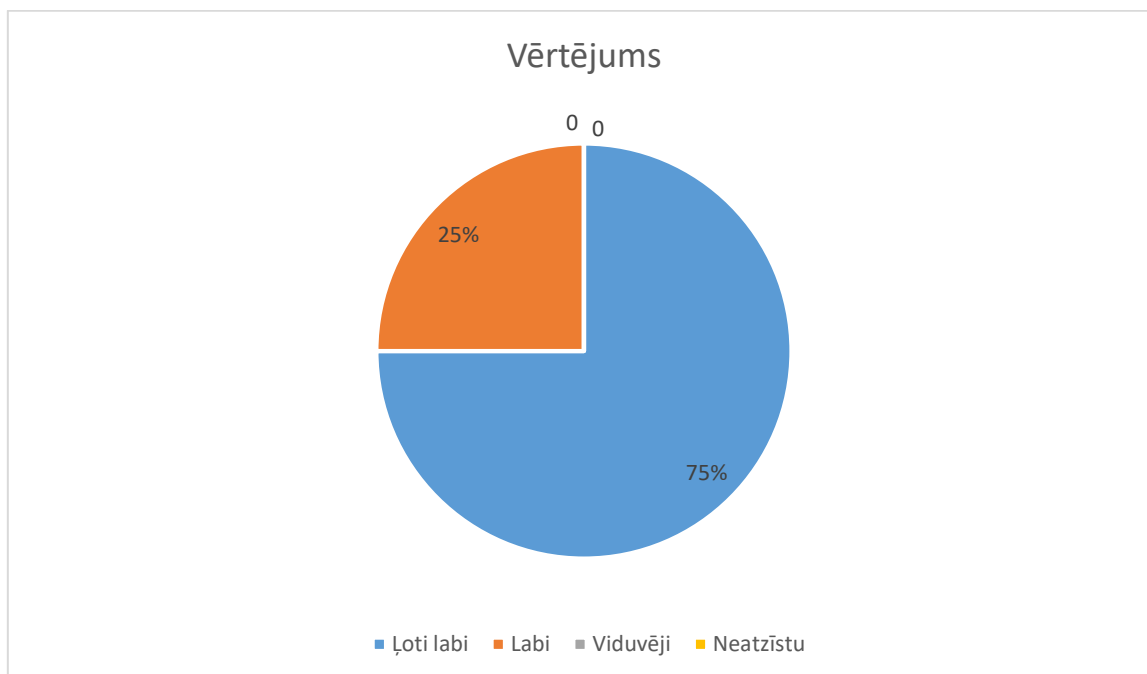
Tomēr jāatzīst, ka, uzmundrinot bērnus, tie visi iesaistās darbībās un aktīvi piedalās. Piemēram, ja bērni, kuri nesen uzsākuši apmācību, nevēlas sarunāties pietiekami daudz, tie ļoti labprāt piedalās aktivitātēs – iet rotaļās, dzied līdzī dziesmām, krāso darba burtnīcā vai klausās stāstā. Visi piedalās nodarbībā, un aktīva piedalīšanās tajās ir 100% apmērā.

Labākai izpratnei par tiešās metodes panākumiem un veiksmīgumu angļu valodas apguvē, un palīdzētu apstiprināt tās sekmīgumu, ar anketas palīdzību tika noskaidrotas atbildes uz dažādiem jautājumiem, par angļu valodas apguvi. Gan tādiem jautājumiem, kuri tieši attiecas uz tiešo metodi, gan arī tādi jautājumi, kuri atbilst veicamajam pētījumam vispārināti.

Anketas tika izsniegtas SIA Valodu Vēstniecība, pirmsskolas angļu valodas skolotājiem, kuri strādā ar 6-7 gadus veciem bērniem, izmantojot tiešo metodi. Tie ir tikai sertificēti skolotāji, kuri ir izgājuši specifisku apmācības kursu un saņēmuši apliecību par tiešās metodes apguvi, un ir kvalificēti strādāt ar bērniem pirmsskolā. Respondentu vidējais vecums variē no 21 līdz 29 gadiem. Angļu valodu pasniedz gan sievietes, gan vīrieši. Statistiski, sievietes ir vairāk nekā vīrieši. Tas varētu būt daļēji saistīts ar nespēju kvalificēties darbam vai arī nevēlēšanos strādāt ar bērniem. Šie skolotāji ir apguvuši angļu valodas zināšanas skolā un turpina tās apgūt pašmācības ceļā, un 33% respondentu apgalvo, ka valodas apguve nekad nebeigsies. Tam viennozīmīgi var piekrist, jo valoda nekad nebeidzas un lai vai kā šķistu, ka viss ir apgūts, to patiesībā paveikt ir ļoti sarežģīti. Skolotāju pieredze angļu valodas apguvē, bija ļoti dažāda. Vairākums skolotāju atbildēja, ka skolā angļu valodas nodarbībās izmantotās mācību pieejas un metodes ļoti variēja no paša skolotāja un mācību materiāla. Katra skola izvēlas mācību materiālu ar kādu strādās, attiecīgās skolas skolotāji.

Uz jautājumu: Kā Jūs vērtējat tiešo metodi kā angļu valodas apguves metodi? 75% respondentu atbildēja, ka vērtē Ļoti labi un tikai 25% vērtē kā Labi. (sk. 7.diagramma)

7.diagramma Tiešās metodes vērtējums

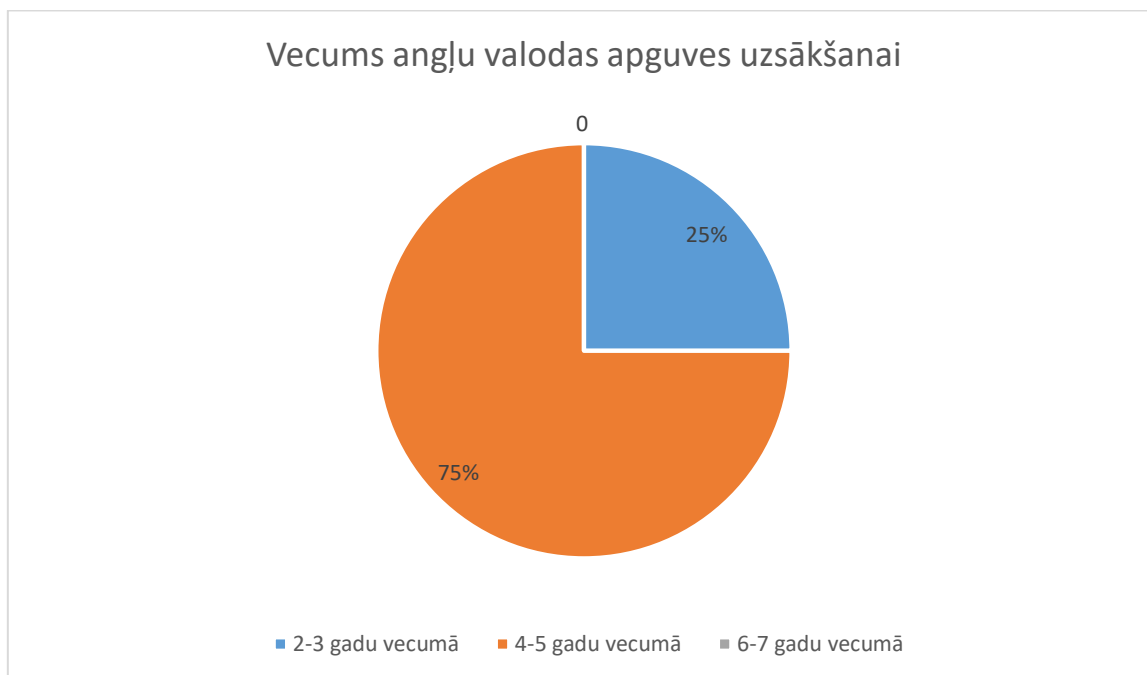


Visi no aptaujātajiem respondentiem pilnība piekrīt, ka, izmantojot tiešo metodi, bērni ātri apgūst nepieciešamo. Pamatojot ar to, ka tiešā metode ir bērnus saistoša, jo darbības regulāri mainās un nav rutīnas pazīmju. Tā ir labi saprotama un viegli uztverama bērnam. Lielākos plusus, skolotāji atzīmēja, ka nav iespējas tulkot un uzreiz tiek praktizēta pareiza izruna, teikuma uzbūve, temps un intonācija līdz tā kļūst par bērna valodas sastāvdaļu un kuru tas brīvi spēj pārvaldīt. Tāpat norādīja, ka tā ir viegli uztverama un māca runāt. Ar tās palīdzību apguve notiek raiti un prasmīgi, jo skolotāji ir teicami sagatavoti. Tomēr, tika norādīti arī daži mīnusi tiešajai metodei. Skolotāji skaidro, ka ne visiem šī metode šķiet atbilstoša un padodas uztvert nodarbībā notiekošo. Pieļautas kļūdas dēļ, nodarbībā pasniegtais var arī būt slikti apgūts, ja nav bijis pietiekami izskaidrots, attēlots ar žestu un mīmikas palīdzību. Tomēr, atradās skolotāji, kuri uzskata, ka metodei nav pilnībā nekādu mīnusu.

75% respondentu uzskata, ka vecumam, kurā uzsāk angļu valodas apmācību ir liela nozīme, kur 25% uzskata, ka tam ir maza nozīme. Domās dalās, pie jautājuma: Pēc Jūsu domām, kāds būtu optimālais vecums angļu valodas apguves uzsākšanai? Šeit domas dalījās, jo 75% atbildēja, ka vecums, kurā būtu jāuzsāk angļu valodas apguve, ir 4-5 gadi. Tikai 25% uzskata, ka 2-3 gadus veciem bērniem, jau būtu jāuzsāk angļu valodas apguve. (sk. 8.tabula). Kāpēc tieši 4-5 gadus veci bērni, būtu labākais vecums, var skaidrot, ka ir izveidojušas pietiekami labas dzimtās valodas zināšanas un vārdu krājums arī ir pietiekami plašs. Jaunākiem bērniem var nākties paskaidrot kāda vārda nozīmi latviešu valodā, šādi kavējot

grupas un individuālo apguvi. Protams, netiek izslēgti gadījumi, kad arī 3 gadus veci bērni, ļoti veiksmīgi uzsāk valodas apguvi. Tas ir atkarīgs no katra bērna individuāli.

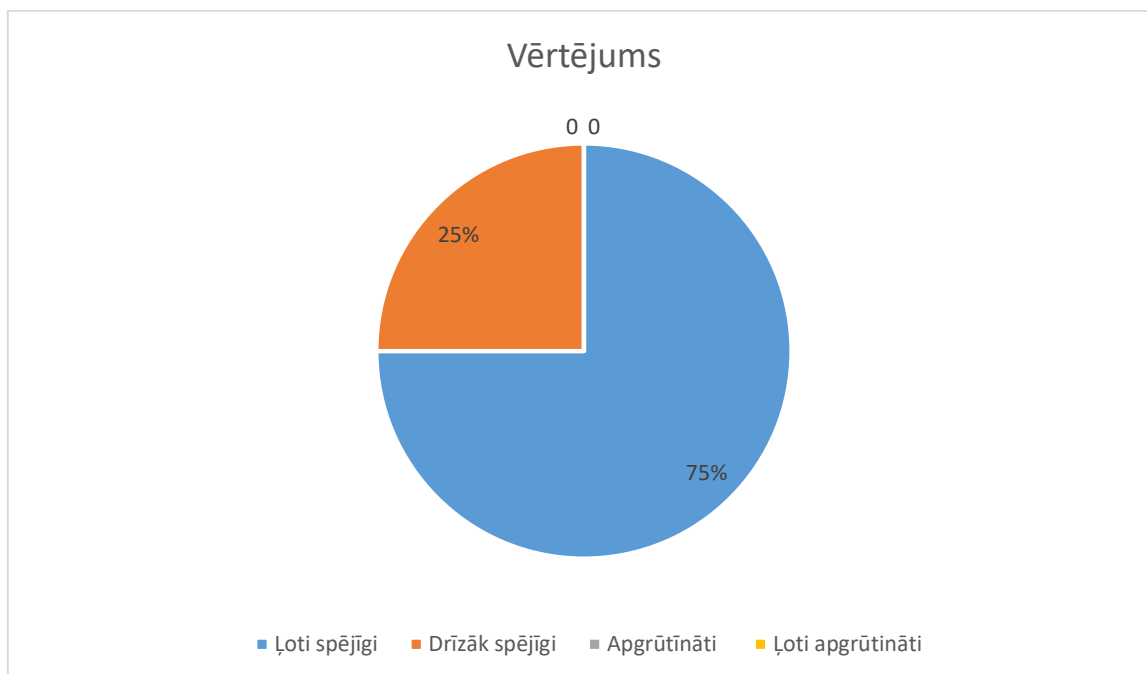
8.diagramma. Vecums angļu valodas apguves uzsākšanai.



100% respondentu atbildēja, ka ar tiešās metodes palīdzību 6-7 gadus veci bērni arī, pirmo reizi uzsākot, angļu valodas apguvi, spēs panākt savus vienaudžus. Tas tiek pamatots ar to, ka viss ir atkarīgs no paša bērna gribēšanas un nodarbību apmeklētības un intensitātes. Viss ir apgūstams, vienīgi, lai panāktu pārējos, ir jāpieliek papildu pūles un jāiegulda vairāk darba, lai tas notiktu. Nepieciešams iekļauties arī pašā nodarbības tempā, kas no sākuma var nebūt tik ātrs. Daži skolotāji apgalvo, ka, ja bērns ir pietiekami motivēts darboties, tad apguvei nevajadzētu sagādāt nekādas problēmas. Panākt pārējos nav sarežģīti, ir pierādījies no pieredzes, stāsta skolotāji.

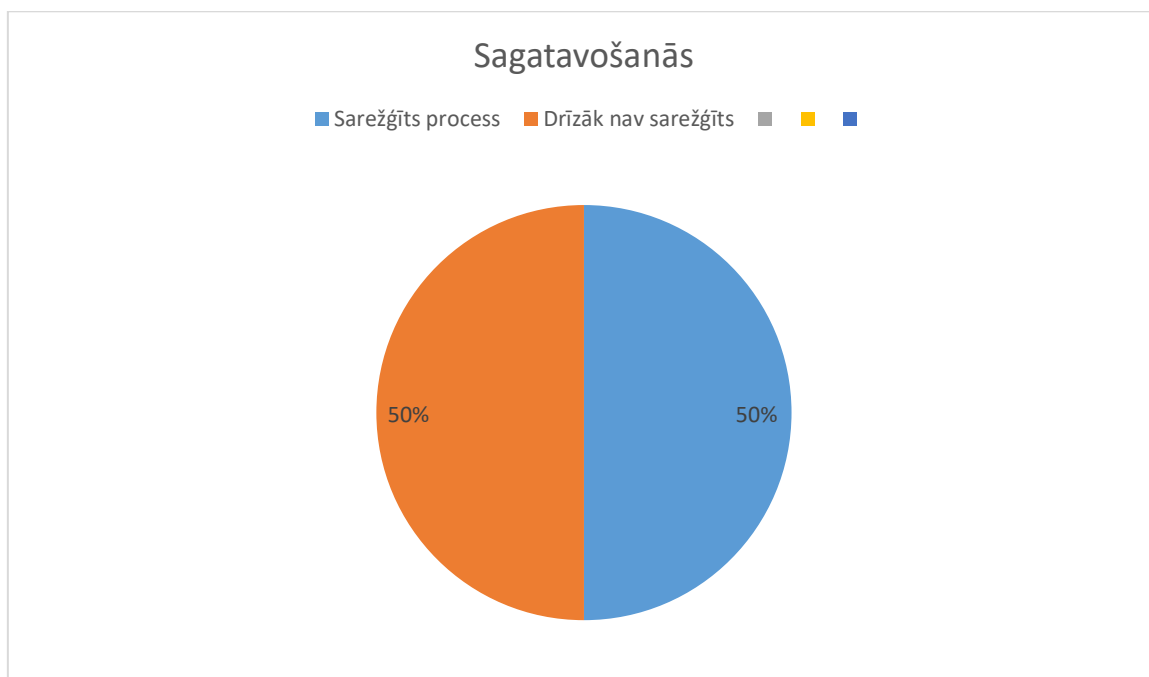
Par spējām apgūt nepieciešamo mācību vielu 6-7 gadus veciem bērniem, skolotāji atbild, ka tie ir ļoti spējīgi vai drīzāk spējīgi. Atbildot uz šo jautājumu, 75% apgalvo, ka tie ir ļoti spējīgi un tikai 25% apgalvo, ka drīzāk ļoti spējīgi (sk. 9.diagramma). Bērni šajā vecumā ir 'lokani' un spēj pielāgoties salīdzinoši ātri. Jauna saturs apguve nesagādā problēmas. Atsauksmes pat 6-7 gadus vecu bērnu spējām ir ļoti labas. Bērni arī paši apzinās, ka var daudz ko iemācīties un vairāk tiem ir arī motivācija apgūt.

9.diagramma. 6-7 gadus vecu bērnu vērtējums par mācību vielas apguvi.



Respondentu domas dalījās, jautājumā par sagatavošanos nodarbībām. 50% uzskata, ka tas ir drīzāk sarežģīts un laikietilpīgs process. 50% uzskata, ka tas drīzāk nav sarežģīts un laikietilpīgs process (sk. 10.diagramma). To var pamatot, balstoties uz to, vai skolotājs ir mācījis ar tiešo metodi vai nē. Iemesls var būt arī mācību materiāla maiņa, kā dēļ, var būt nepieciešams vairāk laika, lai sagatavotos nodarbībai. Bez sagatavošanas nodarbību novadīt nav tikpat, kā iespējams, jo bez iepriekšējas sagatavošanās, neizpildās mācību nodarbība pēc tiešās metodes, un notiek nekvalitatīva mācību materiāla apguve, vai nenotiek apguve nemaz. Tiešā metode paredz ļoti vienkāršu datu apstrādi kopumā, ļaujot sagatavoties maz, vai nesagatavoties nodarbībai vispār. Materiāls, ar kuru strādā skolotājs, prasa nelielu sagatavošanos. Neliels sagatavošanas process ir ieteicams, neatkarīgi no pieredzes ilguma, jo labi sagatavojies skolotājs, būs daudz veiksmīgāks savā nodarbībā, kā nesagatavojies un ieradies uz nodarbību, bez mazākās intereses par notiekošo (Callan Method Organisation, 2018).

10. diagramma Sagatavošanās nodarbībai



Par nodarbības un grupas atmosfēru mācību procesā 100% respondentu apgalvo, ka tam ir ļoti liela nozīme. Pozitīva atmosfēra nodarbībā ir viens no tiešās metodes kritērijiem, kuram jāizpildās katrā nodarbībā. Tas ir ļoti svarīgs nodarbības komponents, lai maksimāli sasniegtu mērķi un kvalitatīvi apgūtu angļu valodu. Pozitīvas emocijas rosinoša nodarbība, ļauj patīkamāk apgūt mācību vielu. Ar pozitīvu emocionālu fonu, visas prasmes apgūt mācību vielu, palielinās (Asnpoka, 2013, 13). Pozitīva atmosfēra nodarbībā arī nodrošina un uzlabo bērna – skolotāja attiecības. Ilgākā laika periodā, pozitīva atmosfēra un labas attiecības ar skolotāju, spēj nodrošināt akadēmisko izaugsmi un sociālās spējas (Sara Rimm-Kaufman, Lia Sandilos, 2002). Lai nodrošinātu un izveidotu šādu pozitīvu nodarbību, pašam skolotājam ir jāizrāda prieks pār bērniem. Jāizturas mierīgi un jākontaktējas ar bērniem. Nodarbības laikā notiek zināšanu demonstrēšana, kuru izpilda katrs no bērniem visas nodarbības garumā. Bērni ir jāuzmundrina un noteikti jāpaslavē par veikumu. Iedrošinot tos atbildēt un saņemot uzslavas par veikumu, bērniem ir daudz patīkamāk uzturēties nodarbībās. Protams, bērniem ir jārespektē skolotājs un skolotājam jārespektē bērns. Pozitīva nodarbība ir viena no tiešās metodes veiksmes atslēgai, jo emocijas ir saistītas ar mācību vielas apguvi (Sara Rimm-Kaufman, Lia Sandilos, 2002).

100% anketas respondentu apgalvo, ka izvēlētajam mācību materiālam ir ļoti liela nozīme. To var izskaidrot. Ja veicamie uzdevumi bērnam nav saistoši, sākt rasties negatīvas emocijas attiecībā uz notiekošajiem procesiem. Bērnam pret skolotāju var rasties negatīvas emocijas, kuras var izpausties gan pret mācību nodarbībām, citiem bērniem, skolotāju. Tas rada lieku stresu bērnam un skolotājam nodarbības laikā. Ja bērnam ir īpaša vai tikai nepatika pret veicamo darbu, skolotājam ir jāpārdomā veicamie uzdevumi nākamajā nodarbībā (Sara Rimm-Kaufman, Lia Sandilos, 2002). Garlaicībai nevajadzētu atklāties nodarbības laikā, un bērniem ir jābūt nodarbinātiem visas tās garumā.

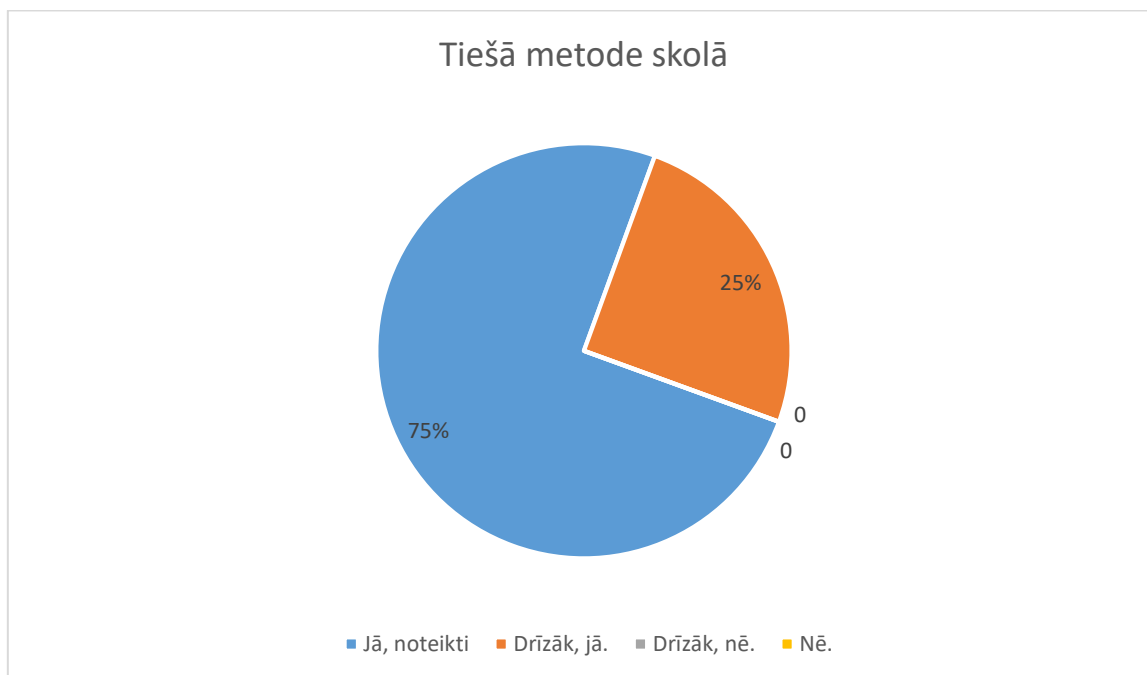
Materiāla pārzināšana un bērnu nodarbinātība visas nodarbības garumā ir ļoti svarīgi komponenti. 100% respondentu apgalvo, ka tikpat svarīgs komponents ir skolotāja atraktivitāte un entuziasms. Pozitīvas nodarbības atmosfēra nav iespējama, bez skolotāja, kurš ir pats, apveltīts ar prieku un entuziasmu strādāt. Skolotājam pašam ir jāiesaistās nodarbībā un jābūt kontaktā ar bērniem. Nodarbības garumā, skolotājam ir jāprot saglabāt savu entuziasmu un sniegt tikai labāko piemēru. Paša uzvedība ir jākontrolē, tāpat kā nodarbības kvalitāte un darbības tajās. Radot iespaidu par patīkamu skolotāju un to saglabājot, bērna iespaids par šo skolotāju mainās un angļu valodas apguve noris labāk. Bērns nebaidīsies jautāt. Jautājuma gadījumā, bērns zinās, ka var vērsties pie skolotāja ar jautājumu par vielu. Tāpat arī, tikai pajautāt kādu jautājumu, jo no negatīvi tendēta skolotāja atbildes, protams, var arī saņemt, bet vai atbildes kvalitāte bērnam būs pieņemama, nav iespējams garantēt (Kratochwill, DeRoos, Blair, 2006). Pozitīvs piemērs ir tikai vēlams un skolotāju apmācības laikā, tas tiek novērtēts, vai cilvēks ir pozitīvi tendēts un spēs strādāt un būt par piemēru bērniem.

Uz jautājumu par materiāla apguvi 6-7 gadus veciem bērniem izmantojot tiešo metodi, 100% respondentu atbildēja, ka tie viennozīmīgi spēj apgūt materiālu. Bērni šajā vecumā ir ļoti spējīgi, un pateicoties tiešajai metodei, tie spēj veiksmīgi apgūt visu nepieciešamo. Tiešā metode paredz konkrētas vielas apguvi un veidu, kā tas tiek darīts. Nenotiek pārslodze nodarbībā, jo apguve notiek netieši, kaut arī metode saucas – tiešā. Apguve noris sistemātiski – vārds pēc vārda, frāze pēc frāzes, teikums pēc teikuma. Lēnām un efektīvi notiek valodas apguve, kuru veiksmīgi spēj apgūt šī vecuma bērni. Bērni ir runātīgi un vēlas iemācīties dažādas prasmes, un, izmantojot tikai angļu valodu, tas papildus nodrošina labāku apguvi (Callan Method Organisation, 2018). Pareizi izvēlēts materiāls tikai papildina apguvi un palīdz iemācīties valodu.

Pēdējais jautājums pirmsskolas angļu valodas skolotāju anketā jautā par tiešās metodes iespējamu pievienošanu skolās, izmantojot to kā papildu mācību metodi. 75%

respondentu apgalvo, ka tiešajai metodei noteikti ir jāklūst par vienu no metodēm, kuru izmantot skolās. Tikai 25% apgalvo, ka drīzāk, jā (sk. 11.diagramma).

11.diagramma Tiešās metodes lietošana skolā



Tik pozitīva atsauce, par tiešo metodi kā mācību metodi valodas apguvei, tikai norāda uz tās veiksmīgumu. Latvija nav vienīgā valsts, kurā ar tiešās metodes palīdzību tiek apgūta angļu valoda. Ar tiešās metodes palīdzību angļu valodu apgūst dažādās Eiropas un pasaules valstīs – Šveice, Bosnijā un Hercegovinā, Polijā un daudzās citās. Skolotāja Johanna no Polijas stāsta: "Bērni ir iemācījušies mācīties no konteksta, izmantojot tiešo metodi, nevis strikti mācoties no tulkojumiem. Viņi domā angļiski". Skolotāja Ronna no Britu centra Šveicē: "Man ļoti patīk fakts, ka neviens nodarbības laikā nav spējīgs 'paslēpties' un izvairīties no runāšanas un piedalīšanās tajā, vai arī nodarbībā dominē 1 vai 2 bērni, visi nodarbībā runā vienādā daudzumā un vienādā apjomā, jo visi pieļauj kļūdas un visi mācās". (Callan Method Organisation, 2018). Tās ir tikai dažas atsauksmes no skolotājiem Eiropā, kuri pielieto tiešo metodi kā valodas apguvei izmantoto metodi.

Pārlasot pieejamos dažādos informācijas avotus, tiešā metode netiek ļoti popularizēta, jo to nevar tik viegli izmantot ikdienas nodarbībās. Skolotājam ir jāiziet īpašs apmācības kurss, kura beigās ir pārbaudes darbs. Ja tas tiek nokārtots, un skolotājs atbilst visiem nosacījumiem tiek izsniegta atļauja mācīt izmantojot tiešo metodi. Apmācības nav vieglas, bet sasniedzamais rezultāts, kurš novērojams, mācību stundās ir ļoti veiksmīgs.

Bērni pirmsskolas izglītības iestādēs kopumā ir ļoti ieinteresēti apgūt angļu valodu. Strādājot pirmsskolā, var novērot bērnu ikdienas intereses, un ļoti daudz dažādu informatīvu materiālu, kuri būtu saistoši bērniem, ir atrodamī angļu valodā. Angļu valodā materiālu klāsts, dažādi informatīvie video vai multfilmās brīvājam laikam ir pieejamas angļu valodā. Bērnam nesaprotot runāto un uztverot visu tikai no vizuālā aspekta, rodas sarežģījumi. Nav saprotams viss konteksts. Valodas apguve savlaicīgi spēj nodrošināt labākas bērna iespējas nākotnē, nodrošinot tam pamata zināšanas, kuras turpmākajos gados papildināt. Tiešā metode praksē ir sevi pierādījusi un turpina sniegt iespēju, apgūt valodu daudz ātrāk un kvalitatīvāk. Labas valodas prasmes, ļauj aptvert, cik dažādi ir cilvēki no visas pasaules, jo valodas zināšanas palīdz to saprast.

Pēc iegūtajiem datiem par tiešo metodi varam ne tikai teorētiski pārliecināties par tās efektivitāti, bet arī praktiski. Tā ir veiksmīga, un bērni ātri spēj apgūt valodas prasmes.

4. Secinājumi

Veicot pētījumu par tiešās metodes izmantošanas nosacījumiem un uzstādot hipotēzi, nonācu pie sekojošiem secinājumiem.

1. Bērnu angļu valodas apguve tiek sekmēta, saziņai notiekot tikai angļu valodā.
2. Angļu valodas apguve ir sekmīga, ja tiek veicināta korektu atbilžu veidošana nekavējoties.
3. Pozitīvā vidē apgūts mācību saturs tiek daudz veiksmīgāk iegaumēts.
4. Izpildot visus tiešās metodes nosacījumus, angļu valodas apguve bērniem ir saistoša un nesagādā grūtības.
5. Tiešajai metodei būtu nepieciešams kļūt par vienu no metodēm skolās, angļu valodas apguvei.

Izdarot šos secinājumus, tika nonākts pie slēdziena, ka, izpildot tiešās metodes nosacījumus, hipotēze pilnībā apstiprinās. Bērni veiksmīgi īsā laikā apgūst valodas pamatus un neskaitāmus vārdus un frāzes. Tiek ar to apstrādi lieliski galā un veic uzdotos pienākumus nodarbībā. Veiksmīgi atceras iepriekš apgūto un spēj uztvert jauno mācību saturu. Šis ir teicams vecums, angļu valodas apguvei, jo, esot vecākajā pirmsskolas vecumā, bērni jau lēnām gatavojas uzsākt mācības 1. klasē. Ļoti daudzās skolās, 1. klasē notiek jau angļu valodas stundas un bērni, kuriem jau ir kādas priekšzināšanas, jūtas daudz drošāk un pārliecinātāk pār sevi un savām spējām.

5. Priekšlikumi

Pierādot un apstiprinot izstrādāto hipotēzi radās sekojoši priekšlikumi angļu valodas apguvei pirmsskolā:

1. angļu valodas apguvei pirmsskolā 6-7 gadu vecumā būtu jāklūst par programmas sastāvdaļu, nevis jāturpina eksistēt kā ārpuskolas nodarbībai;
2. vecākiem informācijas nolūkos ir vērts noskaidrot tiešās metodes plusus un mīnus un izvērtēt bērna nākotnes potenciālu;
3. skolās skolotājiem būtu jāklūst daudz atvērtākiem un jāapsver tiešā metode kā lieliska metode angļu valodas apguvei.

Literatūras avotu saraksts

- Ahmed, A. I. (2013). The Functional Approach to Second Language Instruction. *World Journal of English Language*, 92-105.
- Andersone, R. (2007). *Izglītības un mācību priekšmetu programmas*. RaKa.
- Asnpoka, Z. (2013). *Valodu mācības pirmsskolā un sākumskolā*. Rīga: SIA Zelta Rudens.
- Beikers, K. (2002). *Bilingvisma un bilingvālās izglītības pamati*. Rīga: nordic.
- Beļickis, I. (2000). *Pedagoģisko terminu skaidrojošā vārdnīca*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC.
- Beļickis, I. (2000). *Vērtīborientēta mācību stunda*. Rīga: RaKa.
- Callan Method Organisation. (2018. gada 25. 10). Ielādēts no Callan Method Organisation: <https://callan.co.uk/the-callan-method/for-teachers/>
- Callan, R. (2015). *Callan method training course*. Cambridge: Callan Method Organisation Limited.
- Callan, R. (2015). *Callan for kids - Teacher's book - stages 1&2*. Cambridge: Callan Works Limited.
- Callan, R. (2015). *Student's handbook*. Cambridge: Orchard Publishing Ltd.
- Celītāne, Č. (2007). *Otrās valodas apguve*. Rīga: Pētergailis.
- Čehlova, Z. (2002). *Izziņas aktivitāte*. Rīga: "Izdevniecība RaKa".
- ec.europa.eu. (2018. gada 12. July). Ielādēts no eurostat Statistics Explained: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Foreign_language_learning_statistics#Primary_education
- Genesee, F. (2015). Myths About Early Childhood Bilingualisms. *Canadian Psychology*, 6-15.
- Jurgena, I. (2002). *Vispārīgā pedagoģija*. Rīga: SIA "Izglītības soļi".
- Lasmanis, A. (1999). *Datu ieguves, apstrādes un analīzes metodes pedagoģijas un psiholoģijas pētījumos*. Rīga: SIA "Mācību apgāds NT".
- Lee, M. (2015). Raising Bilingual Children: A qualitative Study of Parental Attitudes, Beliefs, and intended Behaviours. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 503-521.
- Maļicka, J. (2004). *Piederības izjūta un mācību motivācija*. Rīga: RaKa.

- Meikšāne, D. (1998). *Psiholoģija mums pašiem*. RaKa.
- Nicolai, J., Sato, K.J.M., and Cotter, M.J. (2015). *The Interactive Approach*. Sapporo: Gankin University Bulletin of Humanities association.
- Pearson. (2012). *Principles of Integrated*. Ontario: Pearson.
- Prasetyo, A. (2017. gada 23. 02). *Linguistik Id*. Ielādēts no Linguistik Id: <https://www.linguistikid.com/2017/02/what-is-structural-approach.html>
- Psiholoģijas pamati. (1996). A. Vorobjovs, *Psiholoģijas pamati*. Rīga: Mācību Apgāds.
- Puškarevs, I. (2001). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: RaKa.
- R. Alijevs, N. Kaže. (2001). *Bilīgvalā izglītība*. RETORIKA A.
- Sara Rimm-Kaufman, Lia Sandilos. (2002). *Improving Students' Relationships with Teachers to Provide Essential Supports for Learning*. Washington: American Psychological Association.
- Spoks, B. (2001). *Bērns un viņa kopšana*. Rīga: Izdevniecība "Aplis".
- Statista, Inc. (2018). Ielādēts no Statista: <https://www.statista.com/statistics/266808/the-most-spoken-languages-worldwide/>
- Svence, G. (1999). *Attīstības psiholoģija*. Rīga: Apgāds Zvaigzne ABC.
- Špalleka, R. (2002). *Māmiņ, vai tu mani mīli?* Rīga: Apgāds AURORA.
- Špona, A. (2015). *Bērna sasniegumu veicināšana pirmsskolā*. Rīga: SIA "Izdevniecība RaKa".
- Teflnet. (2018. gada 11. 10). Ielādēts no Teflnet: <https://www.tefl.net/methods/direct.htm>
- Thomas R. Kratochwill, Rachel DeRoos, Samantha Blair. (2006). *Classroom Management*. Wisconsin: University of Wisconsin-Madison.
- Vorobjovs, A. (1996). *Psiholoģijas pamati*. Rīga: Mācību apgāds.
- Wikipedia. (2018. gada 27. 10). Ielādēts no Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/English-speaking_world
- Zelmenis, V. (2000). *Pedagoģijas pamati*. RAKA.

Pielikumi

MĀCĪBU NODARBĪBAS NOVĒROJUMA LAPA

Datums

Grupa

Pedagogs

Nodarbības tēma

Vērotājs (vārds, uzvārds)

Nodarbības vērošanas mērķis

Kritērijs	+/-	Pamatojums, fakti, kas par to liecina
Nodarbības laikā izmantotā valoda savstarpējai saziņai ir angļu valoda.		
Uzdotie jautājumi nodarbībā tiek atkārtoti divas reizes.		
Atbildes sākums tiek iesākts no pedagoga puses.		
Nodarbības sākumā ir iepriekšējās vielas atkārtojums.		
Jaunā viela tiek saprotami izklāstīta un pielietota stundas ietvaros.		
Nodarbība notiek pozitīvā gaisotnē.		

Citi novērojumi un komentāri

.....

.....

.....

Vērotāja paraksts:

Pedagoga paraksts:

Tiešā metode angļu valodas apmācībai pirmsskolas vecākajā grupā.

Mani sauc Vita Lindemane. Esmu Latvijas Universitātes 5.kursa studente. Studēju pirmsskolas un sākumskolas pedagoģiju. Savu bakalaura darbu izvēlējos rakstīt par angļu valodas apguvi un augošo nepieciešamību pēc tās, un tiešās metodes pielietošanu angļu valodas apguves nolūkos. Aicinu Jūs atbildēt uz dažādiem jautājumiem par tiešo metodi bērnu apmācībai pirmsskolā, 6-7 gadus veciem bērniem. Anketa ir anonīma.

Paldies, jau iepriekš, par anketas aizpildīšanu.

* Nepieciešams

Kāds ir Jūsu dzimums? *

Vīrietis

Sieviete

Kāds ir Jūsu vecums? *

16-20

21-24

25-29

29-34

35+

Kādā vecumā Jūs apgūvat pirmās angļu valodas zināšanas? *

4-5

6-7

8-9

10-11

Citas:

Ar kādas pieejas palīdzību, Jūs apgūvat angļu valodas zināšanas?

Strukturālā pieeja

Funkcionālā pieeja

Interaktīvā pieeja

Integrētā pieeja

Citas:

Cik gadus Jūs apgūvat angļu valodu? *

8-9 gadus

10-12 gadus

Citas:

Vai Jūs turpiniet apgūt angļu valodu?

Jā, turpinu.

Nē, neturpinu.

Kā Jūs vērtējat Tiešo metodi kā angļu valodas apguves metodi? *

Ļoti labi
Labi
Viduvēji
Neatzīstu
Citas:

Mācot angļu valodu, izmantojot Tiešo metodi, bērni ātri apgūst nepieciešamo? *

Jā, ātri.
Drīzāk ātri.
Drīzāk, lēnāk.
Lēni.

Ja atbildējāt, Jā, ātri vai Drīzāk ātri, pamatojiet kāpēc?

Jūsu atbilde

Ja atbildējāt, Drīzāk lēni vai lēni, pamatojiet kāpēc?

Jūsu atbilde

Kādi pēc Jūsu domām ir Tiešās metodes plusi?

Jūsu atbilde

Kādi pēc Jūsu domām ir Tiešās metodes mīnusi?

Jūsu atbilde

Cik liela nozīme ir vecumam, kurā uzsāk angļu valodas, apguvi? *

Liela nozīme
Maza nozīme

Pēc Jūsu domām, kāds būtu optimālais vecums angļu valodas apguves uzsākšanai? *

2-3 gadu vecumā
4-5 gadu vecumā
6-7 gadu vecumā

Vai ar Tiešās metodes palīdzību, bērns 6-7 gadu vecumā uzsākot apmācību pirmo reizi, spēs panākt savus grupas biedrus? *

Jā, spēs.
Nē, nespēs.
Grūti atbildēt.
Citas:

Ja atbildējāt, Jā, spēs, tad kāpēc?

Jūsu atbilde

Ja atbildējāt, Nē, nespēs, tad kāpēc?

Jūsu atbilde

Cik spējīgi apgūt nepieciešamo mācību vielu, ir 6-7 gadus veci bērni? *

Ļoti spējīgi
Drīzāk spējīgi
Apgrūtināti
Ļoti apgrūtināti
Citas:

Vai tiešās metodes pielietošana nodarbībā un sagatavošanās nodarbībai ir laukietilpīgs un sarežģīts process? *

Jā, ļoti ir.

Drīzāk jā.

Drīzāk nē.

Nē.

Citas:

Cik svarīga ir grupas un nodarbības atmosfēra mācību procesā? *

Ļoti nozīmīga.

Drīzāk nozīmīga.

Drīzāk nenozīmīga.

Nenozīmīga.

Kāda nozīme ir mācību materiālam?

Liela nozīme.

Vidēja nozīme.

Maza nozīme.

Vai skolotāja atraktivitāte un entuziasms ir svarīgs nodarbības komponents? *

Jā, noteikti.

Drīzāk jā.

Drīzāk nē.

Nav būtiski.

Vai ar tiešās metodes palīdzību, 6-7 gadus veci bērni veiksmīgi apgūst angļu valodu? *

Jā

Nē

Citas:

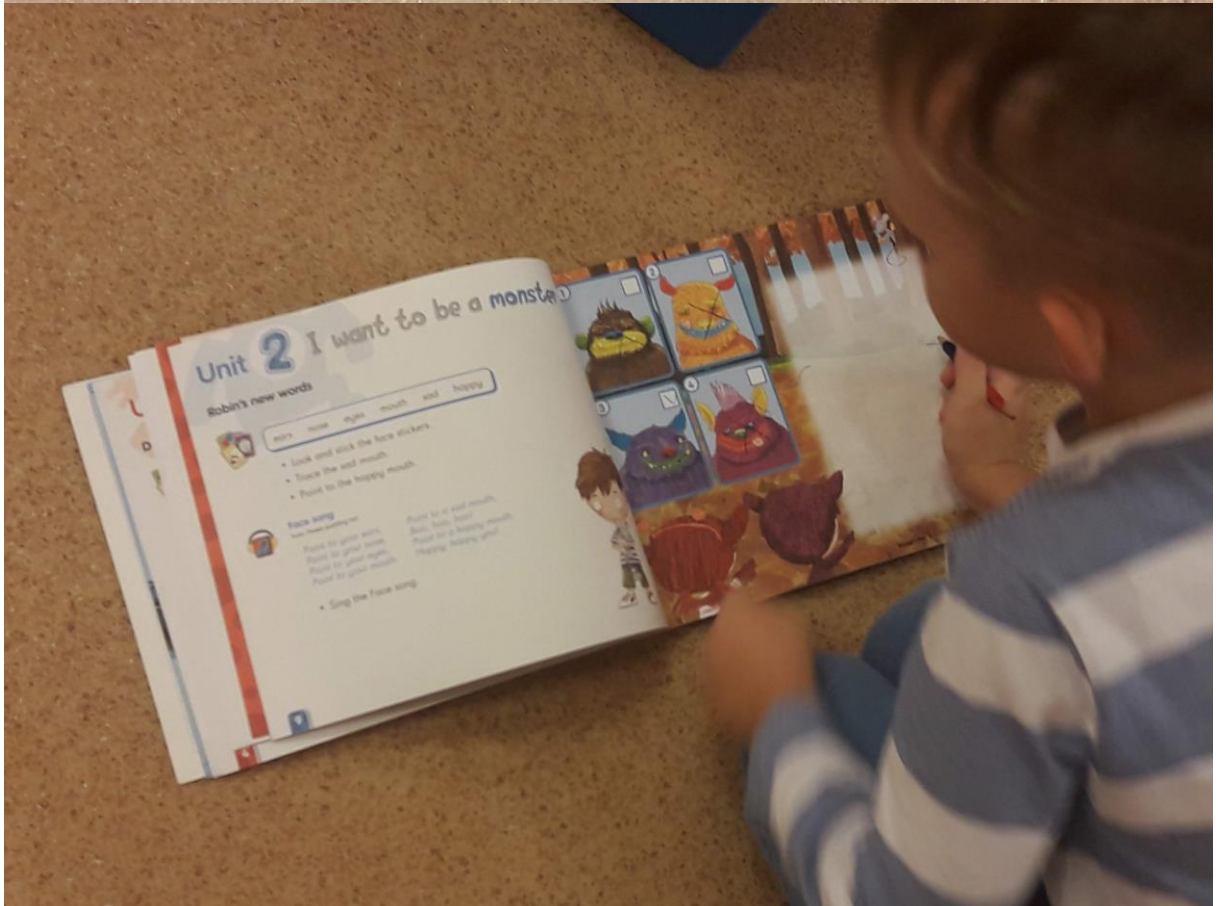
Tiešajai metodei būtu jāklūst par skolās kā izmantojamo papildu mācību metodi? *

Jā, noteikti.

Drīzāk jā.

Drīzāk nē.

Nē.





Bakalaura darbs „Tiešās metodes izmantošana angļu valodas apguvei vecākā pirmsskolas vecuma bērniem pirm skolā” izstrādāts LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Vita Lindemane

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītāja: docente Dr. paed. Diāna Liepa

Recenzents: profesore Dr. paed. I.Jurgena

Darbs iesniegts: LU Ventspils filiālē ____ . ____ . 201__.

LU Ventspils filiāles biroja administratore: _____ M.Sondere

personiskais paraksts

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē:

____ . ____ . 201__ . prot.

Nr. _____

Komisijas sekretāre: _____ / _____ /

personisks paraksts